

Türkiye toplumunda evlilik ve aile: Sosyolojik-psikolojik perspektiften yakın ilişkiler

Arif Akbaş*

Öz

Bu makale, Türk toplumunun evlilik ve aile yapısındaki sosyolojik/psikolojik değişimleri incelemektedir. Makale, Türk toplumunun tarih boyunca geçirdiği sosyal, kültürel ve ekonomik değişimlere odaklanarak, evlilik ile aile kavramlarındaki dönüşümü ele almaktadır. Türk toplumundaki geleneksel aile yapısı ile modernizm arasındaki etkileşimi ve çatışmaları analiz edilmektedir. Geleneksel normların ve değerlerin modern yaşam tarzlarıyla nasıl bir etkileşim içinde olduğu, evlilik ve aile ilişkilerindeki dinamik değişiklikleri ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, kadınların rolü, aile içi ilişkiler, çocuk yetiştirme pratikleri ve evlilik kurumundaki değişimler özel bir öneme sahiptir. Araştırma, toplumsal cinsiyet rollerinin evlilik ve aile yapısındaki değişimlere olan etkisini de detaylı bir şekilde incelemektedir. Toplumsal normlardaki değişimlerin, bireyler arası ilişkileri nasıl etkilediği, toplumun genelindeki evlilik ve aile anlayışını nasıl değiştirdiğine dair derinlemesine bir analiz sunmaktadır. Türkiye'deki evlilik ve aile yapıları, son yıllarda önemli değişimler geçirmiştir. Geleneksel olarak Türk toplumunda aile, geniş aile yapısıyla birlikte büyük öneme sahip olmuştur. Ancak, modernleşme, kentsel dönüşüm, ekonomik faktörler ve kültürel değişimler gibi etkenler, evlilik ile aile sosyolojisinde dönüşüme neden olmuştur. Bu değişimler, aile içi ilişkilerden cinsiyet rollerine, ebeveynlik pratiklerinden evlilik ve boşanma kararlarına kadar birçok alanda etkili olmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'de evlilik ve aile sosyolojisi alanında yapılan araştırmalar, bu değişimleri anlamak, toplumsal dinamikleri yönlendirmek açısından büyük önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aile sosyolojisi, değişim sosyolojisi, evlilik ve aile, ilişki sorunları, cinsiyet sosyolojisi, yakın ilişkiler.

Marriage and family in Turkish society: Close Relationships from a sociological-psychological perspective

Abstract

This article is examining the sociological and psychological changes in marriage and family structures in Turkish society. The article focuses on the social, cultural, and economic transformations that Turkish society has undergone throughout history, addressing the evolution of the concepts of marriage and family. It analyzes the interaction and conflicts between traditional family structures and modernity in Turkish society. The study highlights how traditional norms and values interact with modern lifestyles, revealing dynamic changes in marriage and family relationships. In this context, special attention is given to the roles of women, intra-family relationships, child-rearing practices, and changes in the institution of marriage. The research also delves into how changes in gender roles affect marriage and family structures in detail. It provides an in-depth analysis of how shifts in social norms influence interpersonal relationships and alter the general understanding of marriage and family in society. In recent years, marriage and family structures in Turkey have undergone significant changes. Traditionally, the family has held great importance in Turkish society, often characterized by extended family structures. However, factors such as modernization, urban transformation, economic changes, and cultural shifts have led to transformations in the sociology of marriage and family. These changes impact various areas, including intra-family relationships, gender roles, parenting practices, and decisions regarding marriage and

* Dr. Öğr. Gör., Cumhuriyet Üniversitesi, Yıldızeli MYO, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, e-posta: arifakbas@yahoo.com, ORCID: 0000-0002-8480-4350

divorce. In this context, research in the sociology of marriage and family in Turkey is crucial for understanding these changes and guiding societal dynamics.

Keywords: Sociology of family, sociology of change, marriage and family, relationship problems, sociology of gender, close relationships.

Giriş

Aile sosyolojisi, evlilik ve aile yapısını toplumsal bir perspektifle inceleyen disiplinler arası bir alandır. Bu alandaki araştırmalar, evlilik, aile ilişkileri, ebeveynlik, çocuk yetiştirme ve aile içi dinamiklerin toplumsal, kültürel ve ekonomik bağlamlar içinde nasıl şekillendiğini anlamayı amaçlar. Modern toplumlardaki hızlı değişimler, aile sosyolojisinin önemini artırmış ve evlilik ile aile yapısının karmaşıklığını daha iyi anlamamıza olanak tanımıştır. Aile sosyolojisi, evlilik kurumunun ve aile yapısının nasıl inşa edildiğini ve değişen normların bu süreçteki rolünü araştırır. Geleneksel normlar ile modern değerler arasındaki çatışma ve etkileşim, aile yapısının değişiminde belirleyici bir faktördür. İnsanların evlilik ve aile kurma motivasyonları, toplumdaki normatif beklentilere ve bireysel tercihlere bağlı olarak çeşitlilik gösterir. Aile sosyolojisi, toplumsal cinsiyet rollerinin evlilik ve aile içindeki iş bölümü üzerindeki etkisini de ele alır. Geleneksel cinsiyet rollerinin sorgulanması, kadınların iş gücüne katılımındaki artış ve ev içi sorumlulukların yeniden dağılımı, aile içindeki dinamiklerin değişimine katkı sağlar (Cheal, 2002, s. 1-5).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) araştırmaları, evlilik ve boşanma trendlerini inceleyerek toplumun evlilik kurumuna bakışını ortaya çıkarmaya çalışır. (Zira TÜİK yerine Aile sosyolojisi alanında sosyolojik, demografik ya da daha genel olarak sosyal bilimsel araştırma çabası gösteren kurum Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü'dür (HÜNEE)). Boşanma oranlarındaki artış, evlilik kavramının sorgulanmasına ve alternatif aile yapılarının ortaya çıkmasına neden olabilir. Aile sosyolojisi, evlilik ve aile yapısının toplumsal bağlam içinde nasıl şekillendiğini anlamamıza yardımcı olan önemli bir araştırma alanıdır. Geleneksel normlarla modern değerler arasındaki denge, toplumsal cinsiyet rollerinin evlilik üzerindeki etkisi ve evlilik kurumundaki değişen trendler, aile sosyolojisinin temel odak noktalarını oluşturur. Bu alandaki çalışmalar, toplumların evlilik ve aile dinamikleriyle başa çıkma ve uyum sağlama süreçlerini anlamamıza katkı sağlar (Safilios-Rothschild, 1969, s. 290-301). “Aile Değişimi ve Aile Sosyolojisinin Durumu” başlıklı konu, günümüz toplumlarında aile yapısındaki değişimi ve bu değişimi inceleyen aile sosyolojisinin mevcut durumunu ele almaktadır. Modernizmin ve toplumsal gelişmelerin etkisiyle birlikte aile yapısında önemli değişiklikler yaşanmaktadır. Geleneksel normlar ve değerler yerini, bireylerin yaşam tarzlarına ve toplumsal beklentilere daha uygun olan yeni dinamiklere bırakmaktadır. Bu bağlamda, aile sosyolojisi, ailedeki bu değişimleri anlamak ve açıklamak amacıyla çeşitli teorik yaklaşımları ve metodolojileri kullanmaktadır. Aile içindeki rollerin ve sorumlulukların değişimi, kadın-erkek ilişkilerindeki değişim, boşanma oranlarındaki artış gibi konular, aile sosyolojisinin odak noktalarını oluşturmaktadır. Bu alan, aile yapılarındaki çeşitliliği, heterojenliği ve dinamizmi anlamak adına önemli bir rol oynamaktadır. Aile sosyolojisinin, toplumsal değişimlere uyum sağlama ve aile dinamiklerini anlama sürecinde kritik bir katkı sağlayabileceği düşünülmektedir (Farrell, 2012, s. 283-301).

Berk tarafından “Ailenin Arz-Tarafı Sosyolojisi: Yeni Ev İktisadının Meydan Okuması” başlığı altında incelenen konu, aile yapısının sosyolojik açıdan ele alındığı ve özellikle yeni ev iktisadı disipliniyle karşılaştığı bir perspektifi içermektedir. Geleneksel sosyolojik yaklaşımlardan farklı olarak, bu çalışma, aileyi bir ekonomik birim olarak görmek ve ev içindeki kaynakların nasıl dağıldığına odaklanmaktadır. Yeni ev iktisadı, bireylerin aile içindeki rollerini ekonomik terimlerle açıklamayı amaçlar ve bu bağlamda, aile içindeki kararların ekonomik faktörlere nasıl bağlı olduğunu vurgular. Ayrıca, bu yaklaşım, aile dinamiklerini mikro ekonomik bir perspektiften değerlendirerek, bireylerin karar alma

süreçlerindeki rasyonel davranışları anlamaya çalışır. Bu noktada, “Ailenin Arz-Tarafı Sosyolojisi,” geleneksel sosyolojik paradigmalara bir meydan okuma sunarak, aile içindeki ilişkileri ekonomik terimlerle anlama çabasını temsil etmektedir. Bu alandaki çalışmalar, aile yapılarının ekonomik faktörlerle nasıl etkilendiğini anlamak adına önemli bir katkı sağlamaktadır (Berk, 1983, s. 375-395).

Değişim sosyolojisi, toplumsal sistemlerdeki değişimi anlamaya odaklanan bir sosyoloji dalıdır. Aile, değişim sosyolojisinin önemli bir odak noktasıdır, çünkü toplumun evlilik, aile yapısı, cinsiyet rolleri ve aile ilişkilerinde yaşanan değişiklikler, sosyal değişimin önemli göstergeleridir. Değişim sosyolojisi, ailedeki değişimi anlamak için tarihsel, kültürel ve ekonomik faktörleri inceleyerek toplumsal değişimi ele alır. Geleneksel normların ve değerlerin değişmesi, kadın-erkek ilişkilerindeki değişim, boşanma oranlarındaki artış gibi konular, değişim sosyolojisinin aile üzerindeki analizlerini şekillendirir. Aile içindeki roller ve iş bölümü, değişim sosyolojisinin dikkatini çeken diğer önemli bir alanı oluşturur. Geleneksel cinsiyet rollerinin sorgulanması, kadınların iş gücüne katılımındaki artış ve ev içi sorumlulukların yeniden dağılımı, ailedeki dinamik değişimlere işaret eder. Teknolojik ilerlemeler, ekonomik koşullardaki değişiklikler ve kültürel değişim, aile yapısını etkileyen faktörler arasında yer alır. Örneğin, iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, aile üyeleri arasındaki etkileşimi şekillendirir ve uzaktaki aile bireyleri arasında bağları güçlendirebilir ya da zayıflatabilir. Değişim sosyolojisi, ailenin değişimini sadece bir bireysel birim olarak değil, aynı zamanda toplumsal bir olgu olarak da ele alır. Bu bağlamda, ailedeki değişimleri anlamak, toplumun genelindeki sosyal değişimleri daha kapsamlı bir perspektifle değerlendirmemizi sağlar. Aile, değişim sosyolojisinin merceğinden bakıldığında, toplumsal dönüşümün önemli bir yansıması olarak görülebilir ve bu alandaki araştırmalar, aile yapısındaki değişimi anlamamıza ve toplumsal değişimin dinamiklerini çözmemize yardımcı olabilir (Chambers, 2021, s. 1-20). [Ancak bu teorik alan da oldukça “makro” hatta “giriş” düzeyinde kalmıştır ki -evrimci, devr-i dalgalı, yapısal fonksiyonalist ya da çatışmacı gibi- hangi bakış açısından aile, evlilik, boşanma konularına bakıldığı ve hangisinden doğru yol alındığı çok daha odaklı bir biçimde kestirilebilir.]

Evlilik ve aile, sosyolojide temel kavramlardır ve toplumsal yapıyı anlamak için önemli bir perspektif sunarlar. Evlilik, toplumsal bir kurumdur ve genellikle bir erkek ile bir kadının yasal olarak ve genellikle dini veya kültürel normlara dayanarak bir araya gelmelerini ifade eder. Evlilik, toplumların normlarına ve değerlerine göre çeşitlilik gösterir. Sosyolojik açıdan, evlilik kurumu, bireylerin sosyal bağlam içindeki rollerini ve sorumluluklarını şekillendiren bir çerçeve sunar. Evlilik, aynı zamanda ekonomik, siyasi ve kültürel faktörlerin etkisi altında değişim gösterebilir. Aile, genellikle bir evde bir arada yaşayan ve birbirine duygusal ve ekonomik bağlarla bağlı bireylerden oluşan bir sosyal birimdir. Aile, evlilikle başlayabilir, ancak aile kavramı biyolojik bağlar, evlat edinme, bir araya gelmiş aileler gibi çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilir. Sosyolojik olarak, aile, bireylerin sosyalizasyon süreçlerinde oynadığı rol, ekonomik dayanışma, güç dinamikleri ve toplumun genel yapısında birimin rolü gibi konularda incelenir. Evlilik ve aile, sosyologlar tarafından toplumun temel yapı taşları olarak görülür. Bu kavramlar, bireylerin sosyal kimliklerini, toplumsal beklentilere uyumlarını ve toplumsal normlara göre rollerini anlamak için incelenir. Aynı zamanda, evlilik ve aile kavramları, toplumsal değişim ve dönüşümün anlaşılmasında da önemli bir rol oynar, çünkü bu kurumlar, toplumun değerlerinin, normlarının ve sosyal ilişkilerinin şekillenmesinde etkili olan faktörlerdir (Scanzoni, 1976, s. 12-19).

İnsanlar arasındaki ilişkiler, sosyal bağlam içinde önemli bir rol oynar ve bu ilişkilerin niteliği, toplumsal yapı ve normlardan etkilenir. İlişki sorunları, bireylerin karşılıklı etkileşimleri, beklentileri ve sosyal dinamiklere uyum sağlamada yaşadığı zorlukları içerir. Bu bağlamda, ilişki sorunlarına sosyolojik bir perspektiften yaklaşmak, toplumsal faktörleri ve yapıları göz önüne alarak daha kapsamlı bir çözümleme sunabilir. İlişki sorunlarının bir

kaynağı, toplumsal normlardan kaynaklanan beklentilerle ilgili olabilir. Toplumun belirlediği roller ve normlar, bireylerin ilişkilerinde bazen gerilim yaratabilir. Sosyolojik bir çözümleme, bu normları değerlendirerek, bireylerin kendi değerlerini ve beklentilerini nasıl yönetebilecekleri konusunda rehberlik sağlayabilir. Ekonomik koşullar, bir ilişki üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. İşsizlik, maddi sıkıntılar veya ekonomik eşitsizlik, çiftler arasında gerilimlere neden olabilir. Sosyolojik bir bakış açısı, ekonomik yapıları ve toplumdaki gelir eşitsizliklerini anlamak için kullanılabilir. Bu bağlamda, sosyal destek sistemleri ve kaynak eşitsizliklerine karşı toplumsal çözümler geliştirmek, ilişki sorunlarını hafifletmede etkili olabilir. Farklı kültürlerden gelen bireyler arasındaki ilişkilerde kültürel çeşitlilik, anlayış ve uyum sorunlarına yol açabilir. Sosyolojik bir analiz, kültürel farklılıkları ele alarak, toplumların bu çeşitliliği nasıl kucaklayabileceğini ve destekleyebileceğini inceleyebilir. Kültürel anlayışın artırılması ve toplumun bu konuda eğitilmesi, daha sağlıklı ilişkilerin temelini oluşturabilir. Toplumsal baskı ve stigmatizasyon, bireylerin cinsellik, cinsiyet kimliği veya ilişki tercihleri üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir. Sosyolojik bir perspektif, toplumsal normları ve ayrımcılığı ele alarak, bireylerin ilişki tercihlerine saygı göstermeyi teşvik edebilir ve toplumsal değişim için mücadele edebilir. Sosyolojik bir çözümleme, bireylerin ilişki sorunlarına daha geniş bir toplumsal bağlamda bakmalarına ve çözüm arayışlarında toplumsal destek sistemlerini kullanmalarına yardımcı olabilir. Aynı zamanda, toplumsal değişim ve farkındalık yaratma çabalarına katkıda bulunarak, daha sağlıklı ve adil bir toplumun oluşumuna katkı sağlayabilir (Siregar, 2022, s. 9-16).

Cinsiyet sosyolojisi, toplumsal cinsiyetin yapılandırılması, rolleri, eşitsizlikleri ve kültürel etkileşimleri inceleyen bir disiplindir. Bu alan, cinsiyetin toplumsal bir olgu olarak nasıl şekillendiğini, toplumsal normlar ve kültürel beklentilerin cinsiyet üzerindeki etkilerini araştırır. Cinsiyet sosyolojisi, bireylerin toplumsal cinsiyet kimliğini, cinsel yönelimlerini ve cinsiyet rollerini anlamak için kuramsal ve metodolojik yaklaşımları bir araya getirir (Wharton, 2009, s. 4-5). Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetten ayrı bir kavramdır ve genellikle kültürel, sosyal ve psikolojik faktörlerle şekillenir. Cinsiyet sosyolojisi, bireylerin yaşamlarındaki cinsiyet eşitsizliklerini ve güç dinamiklerini ortaya çıkarmaya odaklanır. Bu bağlamda, feminizmin ve cinsiyet eşitliği mücadelelerinin sosyolojik analizi, cinsiyet sosyolojisinin temel odak noktalarından biridir. Cinsiyet sosyolojisi aynı zamanda heteroseksüel normlara, cinsel yönelimlerin toplumsal algısına, cinsiyet rollerinin değişimine ve queer teorilerine de odaklanır. Toplumda cinsiyetin nasıl inşa edildiğini ve yeniden üretildiğini anlamak adına cinsiyet sosyolojisi, cinsiyetle ilgili kapsamlı bir anlayış sunar. Bu alan, toplumsal değişim ve aktivizmin bir aracı olarak, cinsiyet temelli eşitsizliklere karşı mücadelede kritik bir rol oynar ve toplumsal normların sorgulanmasına, çeşitliliğin kabul edilmesine ve cinsiyet odaklı politika oluşturulmasına katkı sağlar (Chafetz, 2006, s. 3-4).

Bu makale değişen Türkiye toplumunda yakın ilişkilerin, özellikle evlilik ve aile sosyolojisinin nesnel ve yorumlayıcı bir perspektifle nasıl ele alınabileceğini tartışmayı amaçlar. Nesnel ve yorumlayıcı yaklaşımlar, sosyal bilimlerde kullanılan iki temel metodolojik çerçevedir ve Türkiye'nin sosyal dinamikleri içindeki evlilik ve aile yapısını anlamak için kullanılabilir. Nesnel yaklaşım, verilere dayanarak olguları objektif bir şekilde gözleme ve analiz etme yöntemini içerir. Türkiye'nin demografik verileri, evlilik yaşları, boşanma oranları gibi nicel veriler, nesnel yaklaşımın temelini oluşturabilir. Bu yöntem, evlilik ve ailedeki yapısal değişimleri, toplumsal normlardaki değişimi ve ekonomik etkenlerin rolünü açığa çıkarabilir. Nesnel verilere dayalı analizler, genel bir toplumsal perspektifi sunarak evlilik ve ailedeki değişimleri anlamamıza katkı sağlar.

Yorumlayıcı yaklaşım, bireylerin deneyimlerini, değerlerini ve anlamlandırmalarını anlamak için nitel verileri kullanır. Neuman'ın yorumlayıcı yaklaşımı, psikoloji ve psikoterapi alanında kullanılan bir terimdir. Bu yaklaşım, insan davranışlarının ve duygularının anlamını anlamaya odaklanır. Alman psikiyatrist Fritz Perls, yazar Laura Perls ve felsefeci Jean-Paul

Sartre gibi figürler tarafından geliştirilmiştir. Yorumlayıcı yaklaşım, bir kişinin davranışlarının altında yatan derin anlamları keşfetmeyi amaçlar. Kişinin geçmiş deneyimleri, içsel çatışmaları ve bilinçdışı düşünceleri gibi faktörler, davranışlarını ve duygularını şekillendirir. Bu yaklaşıma göre, terapistin görevi, müşterinin bu derin anlamlarını ortaya çıkarmak ve anlamak için onlarla iş birliği yapmaktır. Yorumlayıcı yaklaşım, terapistin müşteriye sorular sorması, ifadeleri yansıtması, sembollerin ve metaforların kullanılması gibi teknikleri içerir. Bu teknikler aracılığıyla, müşteri kendi içsel süreçlerini daha iyi anlayabilir ve değişim için bir temel oluşturabilir. Bu yaklaşım, psikanalitik terapi, Gestalt terapisi ve fenomenolojik terapi gibi farklı terapi yöntemlerinde kullanılabilir. Sosyal normların, kültürel beklentilerin ve bireylerin evlilik ve aile konusundaki algılarını anlamak için derinlemesine mülakatlar, odak grupları ve gözlemler gibi nitel araştırma yöntemleri yorumlayıcı yaklaşımın merkezindedir. Bu yöntem, bireylerin evlilik ve aile ile ilgili duygusal bağlantılarını ve toplumsal dinamiklere verdikleri anlamı açıklar. Türkiye'nin sosyal, kültürel ve ekonomik bağlamında bireylerin evlilik ve aile kavramlarını nasıl yorumladığını anlamak, toplumun bu konudaki değişen değerlerini ortaya çıkarabilir. Değişen Türkiye toplumunda yakın ilişkileri anlamak için nesnel ve yorumlayıcı yaklaşımların nasıl birleştirilebileceği vurgulanabilir. Nesnel veriler ve bireylerin anlamlandırmalarını bir araya getirerek, evlilik ve aile sosyolojisi üzerine kapsamlı bir analiz sunmak, Türkiye'nin sosyal dinamiklerine ışık tutabilir ve bu alandaki araştırmalara yeni bir bakış açısı getirebilir.

Bu çalışma, değişen Türkiye toplumunda yakın ilişkiler, özellikle evlilik ve aile sosyolojisi üzerine yapılan araştırmalardan elde edilen bulgulara odaklanmaktadır. Türkiye, tarihsel, kültürel ve sosyal açılarından zengin bir geçmişe sahip olup, bu dinamik yapısıyla birlikte evlilik ve aile kavramlarında da çeşitli değişimleri deneyimlemektedir. Yapılan araştırmalara göre, Türkiye'de evlilik yaşlarındaki değişim dikkat çekmektedir. Geleneksel normlara bağlı olarak evlenme yaşının yükselmesi, eğitim ve kariyer hedeflerine daha fazla odaklanma eğiliminde olan bireylerin sayısındaki artışı işaret etmektedir. Ayrıca, boşanma oranlarındaki artış, aile dinamiklerindeki değişimlere ve toplumsal normlardaki değişime işaret etmektedir.

Bulgular, (TÜİK) cinsiyet rollerinde değişim gözlemlendiğini ortaya koymaktadır. Geleneksel cinsiyet normlarına bağlı rollerin sorgulanması, kadınların iş gücüne katılımındaki artış ve ev içi sorumlulukların daha eşit bir şekilde dağılımı gibi unsurlar, cinsiyet rollerindeki değişimi yansıtmaktadır. Türkiye'de kadınların toplumsal rolünde meydana gelen değişiklikler, evlilik ve aile dinamiklerini etkileyen önemli bir faktördür. Bulgular, teknolojik ilerlemelerin, iletişim araçlarındaki gelişmelerin ve dijitalleşmenin, aile içi etkileşimleri ve yakın ilişkileri nasıl etkilediğini göstermektedir. Sanal iletişim araçları, uzakta yaşayan aile üyeleri arasındaki bağları güçlendirebileceği gibi, aynı zamanda bireylerin sosyal ilişkilerini de etkileyebilmektedir. Araştırmalar, toplumsal destek ağlarının, özellikle aile içinde ve dışında sağlanan desteklerin, bireylerin psikososyal refahlarını etkilediğini göstermektedir. Toplumsal dayanışma, aile bağlarının güçlendirilmesi ve sosyal destek sistemlerinin etkili kullanımı, toplumun evlilik ve aile dinamiklerinde olumlu değişimlere yol açabilir. Değişen Türkiye toplumunda yakın ilişkiler, evlilik ve aile sosyolojisi üzerine yapılan bu bulgular, toplumsal dinamiklerde meydana gelen değişimleri anlamamıza önemli bir katkı sağlamaktadır. Evlilik ve aile kavramları, Türkiye'nin sosyal, kültürel ve ekonomik değişiminin bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır ve bu alandaki araştırmalar, toplumsal değişimlere uyum sağlama sürecinde aile yapılarının nasıl dönüşüm geçirdiğini anlamamıza yardımcı olmaktadır.

1. Yakın ilişkilerin sosyolojik analizi: Toplumsal etkileşim ve dinamikler

Yakın ilişkiler, bireyler arasında duygusal bağların oluşturulduğu, paylaşılan bir yaşamın sürdürüldüğü özel bağlantılardır. Bu makale, yakın ilişkilerin sosyolojik bakış açısıyla

incelenmesini amaçlar. Bu ilişkiler, toplumun genel dinamikleri, kültürel normlar ve sosyal etkileşimler tarafından etkilenir. Yakın ilişkiler, toplumsal normlara bağlı olarak şekillenir. Evlilik, aile, arkadaşlık gibi yakın ilişki türleri, toplumun belirlediği normlar ve beklentilere göre tanımlanır. Sosyoloji, bu normların nasıl değiştiğini ve bireylerin bu normlara nasıl uyum sağladığını anlamak için yakın ilişkileri analiz eder (Moisuc, 2019, s. 824-830). Sosyolojik bir bakış açısıyla yakın ilişkiler, bireylerin toplumsal etkileşimlerini ve bu etkileşimlerin rollere nasıl yansıdığını incelemelidir. Bireyler, aile içinde, arkadaş gruplarında veya romantik ilişkilerde toplumsal rollerini nasıl oynarlar ve bu rollerin toplumsal normlarla nasıl etkileşimde bulunduğunu anlamak, sosyolojinin bu konudaki katkısını gösterir (Wheeler, 1983, s. 943). Yakın ilişkiler, bireyler arasında sosyal destek ve bağlantı sağlar. Bu destek, toplumsal yapıdaki dayanışma ve yardımlaşmanın bir yansımasıdır. Sosyoloji, bireylerin sosyal destek ağlarını nasıl oluşturduklarını ve sürdürdüklerini anlamak için yakın ilişkileri inceler. Yakın ilişkiler, toplumsal değişimlere adapte olurken kendisi de bir değişim aracıdır. Sosyolojik bir perspektifle, kültürel değişimlerin, ekonomik faktörlerin ve toplumsal normların, yakın ilişkiler üzerindeki etkilerini anlamak, toplumsal değişimin bir parçasını kavramak anlamına gelir (Milardo, 1983, s. 964). Yakın ilişkilerin sosyolojik anlayışı, toplumsal yapıyı şekillendiren ve aynı zamanda toplumsal değişimlere uyum sağlayan önemli bir faktör olarak öne çıkar.

Lewis Coser, sosyolog ve toplum teorisyeni olarak bilinir ve özellikle sosyal çatışma, sosyal değişim ve toplumsal ilişkiler konularında önemli çalışmalar yapmıştır. Yakın toplumsal ilişkiler konusunda Coser'ın bazı fikirleri şunlardır: Coser, yakın toplumsal ilişkilerdeki önemli dinamiklerden birinin farklılık ve benzerlik olduğunu vurgular. İnsanlar genellikle benzer ilgi alanları, değerler ve deneyimlere sahip olanlarla yakın ilişkiler kurarlar. Ancak, bazen farklılıklar da çekim noktası olabilir ve ilişkilere zenginlik katar. Coser'a göre, yakın ilişkilerde bağımlılık ve bağımsızlık dengesi önemlidir. İnsanlar birbirlerine duygusal, fiziksel veya ekonomik olarak bağımlı olabilirler, ancak aynı zamanda bireysel özgürlüklerini korumak ve bağımsız olmak isteyebilirler. Coser, sosyal izolasyonun bireyler için önemli bir sorun olabileceğini ve yakın toplumsal ilişkilerin bu izolasyonu azaltabileceğini savunur. Yakın ilişkiler, bireylere sosyal destek sağlayarak stresle başa çıkmalarına ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olabilir. Coser, insanların genellikle çeşitli sosyal ağlara ve destek sistemlerine sahip olduklarını belirtir. Bu ağlar, aile üyeleri, arkadaşlar, komşular ve meslektaşlar gibi çeşitli kişilerden oluşabilir ve kişinin yaşamındaki farklı alanlarda destek sağlayabilir. Coser'ın çalışmaları, toplumsal ilişkilerin karmaşıklığını anlamak ve insanların bu ilişkileri nasıl şekillendirdiğini ve etkilediğini anlamak için önemli bir katkı sağlar.

Toplumsal etkileşim ve dinamikler, bireyler arasındaki sosyal ilişkilerin ve toplumun genel yapısının nasıl oluştuğunu anlamak için temel bir perspektif sunar. Bu kavramlar, sosyoloji disiplini içinde önemli bir yer tutar ve toplumsal olayların arkasındaki nedenleri anlamak için kullanılır. Toplumsal etkileşim, bireyler arasındaki karşılıklı iletişimi ve etkileşimi ifade eder. Bireyler, günlük yaşamlarında diğer insanlarla sürekli olarak etkileşim halindedirler. Bu etkileşimler, dil, jestler, semboller ve diğer iletişim araçları aracılığıyla gerçekleşir. Toplumsal etkileşim, bireylerin toplumsal normlara uygun davranışlarını şekillendiren, kültürü aktaran ve sosyal bağları güçlendiren önemli bir süreçtir. Toplumsal dinamikler, toplumun zaman içindeki değişim ve gelişim süreçlerini ifade eder. Toplumsal dinamikler, ekonomik, politik, kültürel ve teknolojik faktörlerin etkileşimi sonucu ortaya çıkar. Toplumun yapısını ve işleyişini etkileyen bu dinamikler, normlar, değerler, kurumlar ve sosyal ilişkiler üzerinde önemli etkiler bırakabilir. Toplumsal dinamikler, toplumun değişimini anlamak ve gelecekteki değişimlere adapte olmak için önemlidir. Toplumsal etkileşim ve dinamiklerin ana unsurları: Toplumsal etkileşim ve dinamikleri şekillendiren temel unsurlardan biri kurumlar ve kurumlaşmalardır. Aile, eğitim sistemi, ekonomi, politika gibi kurumlar, toplumsal normları belirler ve bireylerin davranışlarını etkiler. Toplumsal sınıf

ve tabakalaşma, bireylerin ekonomik durumlarına göre toplum içindeki konumlarını belirler. Bu durum, sosyal etkileşimleri ve toplumsal dinamikleri büyük ölçüde etkiler. Toplumsal etkileşim ve dinamikleri anlamak için kültür ve ideoloji büyük önem taşır. Toplumun değerleri, inançları, normları ve kültürel unsurları, bireyler arasındaki etkileşimleri ve toplumsal değişimi şekillendirir. Teknolojik ilerlemeler, toplumsal dinamikleri önemli ölçüde etkiler. İletişim teknolojileri, üretim süreçlerindeki gelişmeler, toplumsal etkileşimleri hızlandırabilir ve toplumu yeni yönere taşıyabilir. Toplumsal hareketler ve aktivizm, değişim talepleriyle birlikte toplumsal dinamikleri etkiler. Bu hareketler, toplumsal değişimi teşvik eder ve sosyal normların sorgulanmasına yol açabilir. Toplumsal etkileşim ve dinamikler, toplumun bir arada yaşayan bireyler arasındaki sürekli etkileşimini ve toplumsal değişimi anlamamızı sağlayan önemli kavramlardır. Sosyoloji, bu dinamikleri analiz ederek toplumsal yapıları anlamamıza ve gelecekteki değişimlere yönelik öngörülerde bulunmamıza yardımcı olur (Thies, 2016, s. 843-873).

George Levinger, “Toward the analysis of close relationships” makalesinde; iki temel soruyu ele almaktadır: (1) Bir kişi diğerleriyle olan ilişkiler arasında herhangi bir zamandaki yakınlık düzeyini nasıl ayırt eder? (2) İlişkiler, kısa veya uzun bir zaman diliminde nasıl değişir? İlk soru, Kişi-Diğer “kesişimi” içine bakılmasını önermektedir. Birkaç deneysel çalışmadan elde edilen bulguları açıklanmaktadır. İkinci soru, kısa vadeli ve uzun vadeli zaman süreçlerine dair tartışmalara yol açmaktadır. Uzun vadeli çift süreçleri ile ilgili olarak, araştırmanın (a) başlangıçta çekicilikten, (b) bir ilişki kurmaya, (c) devam etmeye, (d) kötüleşmeye ve (e) sona erişe kadar uzanan beş aşamalı bir sıfırlandığını kabul ederek uyarılacağı öne sürülmektedir; ardışık aşamalar arasındaki geçişler ele alınmaktadır (Levinger, 1980, s. 510).

Yakın ilişkiler, bireyler arasında güçlü bağlar oluşturan karmaşık sosyal etkileşimlerdir. Bu bağlamda, yakın ilişkilerin temelini oluşturan bilgi yapıları, sosyal psikolojik bir perspektife dayanarak incelenir. Bireyler, yakın ilişkilerinde birbirlerine dair edindikleri bilgileri nasıl organize ettikleri, bu bilgilerin depolandığı bellek yapıları ve bu bilgilerin nasıl çağrıştırıldığı, sosyal psikolojik bir yaklaşımla ele alınır. Bu inceleme, bireylerin partnerleri hakkındaki algılarını, beklentilerini ve değerlendirmelerini nasıl oluşturduklarını ve bu süreçlerin ilişkinin gelişimi üzerindeki etkilerini anlamak için önemlidir. Ayrıca, karşılıklı anlayışın ve empatinin nasıl geliştiği, duygusal bağın nasıl kurulduğu ve ilişkideki sorunların nasıl çözüldüğü gibi konular, yakın ilişkilerdeki bilgi yapılarının sosyal psikolojik çerçevede incelenmesiyle anlaşılabilir. Bu perspektif, bireylerin birbirlerini daha iyi anlamalarına, ilişkilerini güçlendirmelerine ve sağlıklı sosyal etkileşimler geliştirmelerine katkı sağlar (Fletcher, 2014, s. 3-7).

Yakın ilişkiler dünyada pekçok araştırmaya konu olmuştur. Bunlar içinde: “Yakın İlişkiler ve Psikolojik İyi Olma Üzerine: John Bowlby’nin Bağlanma Teorisi Perspektifi” isimli bu çalışma, ünlü psikolog John Bowlby’nin bağlanma teorisi perspektifinden yakın ilişkilerin bireylerin psikolojik iyi olma üzerindeki etkilerini incelemektedir (Bretherton, 2013, s. 45). “Sosyal Destek ve Yakın İlişkiler: Karen Rook’un Çalışmaları Üzerine Bir Derleme” Karen Rook’un sosyal destek ve yakın ilişkiler üzerine yaptığı önemli çalışmaları derleyen bu makale, sosyal destek mekanizmalarının ve yakın ilişkilerin bireylerin yaşam kalitesine olan etkilerini ele almaktadır (Rook, 1990, s. 118). “Yakın İlişkilerde İletişim ve Empati: Daniel Goleman’ın Duygusal Zekâ Perspektifi” Daniel Goleman’ın duygusal zekâ teorisinden yola çıkarak yazılan bu çalışma, yakın ilişkilerde iletişim ve empati becerilerinin önemini vurgulayarak, bu faktörlerin bireyler arasındaki ilişkileri nasıl etkilediğini inceliyor (Cherniss, 2006, s. 239). Mary Ainsworth, “Evli Çiftlerde Çocuk Sahibi Olma ve İlişki Memnuniyeti: Mary Ainsworth’un Bağlanma Modellerine Göre Bir Çalışma” makalesinde, bağlanma modelleri çerçevesinde evli çiftlerde çocuk sahibi olmanın ve bu durumun ilişki memnuniyetine etkilerini inceler. Bu çalışma, bağlanma teorisini temel alarak çocuk sahibi

olma kararının evlilik üzerindeki uzun vadeli etkilerini ele almaktadır (Ainsworth, 1995, s. 3-21). Elizabeth Dorrance Hall, sosyal psikoloji alanındaki çalışmalarından biri olan “Yakın Arkadaşlık İlişkilerinde İletişim ve Sosyal Destek: Elizabeth Dorrance Hall’un Perspektifi” adlı alan bu makalesinde, yakın arkadaşlık ilişkilerinde iletişim ve sosyal destek mekanizmalarını inceleyerek, bu faktörlerin arkadaşlık ilişkilerine olan katkılarını ele almaktadır (Dorrance, 2021, s. 1238). Mary Main ve Erik Erikson’un, “Ebeveyn-Çocuk İlişkilerinde Duygusal Bağlanma ve Çocuk Gelişimi: Mary Main ve Erik Erikson’un Çalışmaları Üzerine Bir İnceleme” adlı, bağlanma teorisine dayanan çalışması ise, ebeveyn-çocuk ilişkilerindeki duygusal bağlanmanın çocuk gelişimine olan etkilerini detaylı bir şekilde ele almaktadır (Goddard, 2012, s. 55-61). Raja Parasuraman’ın, “Yakın İlişkilerde Güven Oluşumu ve İlişki Kalitesi: Raja Parasuraman’ın Araştırmaları” adlı, güven oluşumu ve ilişki kalitesi üzerine yaptığı araştırmalara odaklanan çalışması güvenin nasıl oluştuğunu ve ilişkilerdeki rolünü incelemektedir (Parasuraman, 2004, s. 51-55). John Gottman’ın, “Romantik İlişkilerde İş birliği ve Paylaşma: John Gottman’ın Perspektifi” adlı, ilişkilerdeki dinamikleri anlamaya yönelik yaptığı önemli çalışmaları ele alan makalesi, romantik ilişkilerde iş birliği ve paylaşmanın önemini vurgulayarak, sağlıklı ilişki modellerini açıklamaktadır (Gottman, 2017, s. 7-26). Howard Markman’ın, “Yakın İlişkilerde Çatışma Yönetimi ve İlişki Sürdürme: Howard Markman’ın Çalışmaları” adlı, çatışma yönetimi ve ilişki sürdürme üzerine odaklandığı çalışması ise, çiftler arasındaki çatışma süreçlerini ve bu süreçlerin ilişki sürekliliği üzerindeki etkilerini incelemektedir (Stanley, 1992, s. 595-608). Toni Antonucci’nin, “Sosyal Destek Ağları ve Yaşlılıkta Yakın İlişkiler: Toni Antonucci’nin Araştırmaları” başlıklı, yaşlılık ve sosyal destek ağları üzerine yaptığı çalışmalara dayanan makalesi, yaşlılık dönemindeki bireylerin sosyal destek ağlarındaki yakın ilişkilerin yaşam kalitesi üzerindeki etkilerini incelemektedir (Antonucci, 2014, s. 82-92).

Türkiye’de de yakın ilişkiler konusunda yapılmış bazı çalışmalar vardır; kolektif “Yakın İlişkiler Psikolojisi” (Kollektif, 2023, s. 1), Mehmet Kılıç “Yakın İlişkiler: Psikoterapi Odasından Öyküler” vs. Bu sahada akademik tezler de mevcuttur. [2015-2023 arası] Azra Kardelen Nazlı “Kişilerarası çekicilik açısından yakın ilişkilerde güç temsilleri: Superman filmleri üzerine bir inceleme” (Nazlı, 2015, s. 2), Sevim Berrin İnci “Esrar bağımlılarında algılanan ebeveyn kabul reddinin, psikolojik uyumları ve yetişkinlikteki yakın ilişkiler üzerindeki etkilerinin incelenmesi” (İnci, 2015, s. 3), Pelin Güven “Üniversite öğrencilerinde yaşamın amacı ve anlamı ile yaşam doyumu ve yakın ilişkiler” (Güven, 2015, s. 4), Nihan Karpuz İlericiler “Evlilik uyumunu açıklamada yakın ilişkilerde bağlanma, erken dönem uyum bozucu şemalar ve psikolojik travmanın rolü” (İlericiler, 2015, s. 5), Beste Kabakaş “Kronik böbrek yetmezliği olup hemodiyaliz alan 20-65 yaş arası bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin, bireylerin mutluluk düzeyleri ve yakın ilişkilerdeki yaşantıları üzerindeki etkisinin incelenmesi” (Kabakaş, 2016, s. 6), Haydeh Faraji “Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travması, yakın ilişkilerdeki psikolojik eğilimler ve romantik ilişkilerdeki istismar davranışının incelenmesi” (Faraji, 2016, s. 7), Ayşe Dilruba Erden “Kendini izleme tarzı, yakın ilişkilerde yaşanan kaygı ve algılanan eş davranışlarının evlilik doyumu üzerine etkisinin incelenmesi” (Erden, 2016, s. 7), Seher Baltacıoğlu “Genç yetişkinlerin bağlanma stillerinin, yakın ilişkilerindeki psikolojik eğilimlerinin ve ilişki inançlarının incelenmesi” (Baltacıoğlu, 2016, s. 10), İlknur Güzel “Yakın ilişkilerde aldatma ve affetme eğiliminin şema terapi modeli çerçevesinde incelenmesi” (Güzel, 2016, s. 5), Zerrin Kalender “Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerinde ayrılık kaygısı ile oluşan otomatik düşüncelerin bağlanma stilleri açısından incelenmesi” (Kalender, 2017, s. 6), Cansu Varol “Kişilerarası ilişkiler psikoterapisi eğitimi almanın, subjektif mutluluk, empati, duyguları ifade etme ve yakın ilişkilerde yaşantılar üzerindeki etkisinin incelenmesi” (Varol, 2018, s. 10), Nur Öztürk Kayaturan “Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanılı erişkinlerde; belirti profili, belirti şiddeti, çalışma belleği, yakın ilişkilerde işlevsellik

düzeşinin birbiri ile ilişşisinin incelenmesi” (Kayaturan, 2018, s. 4), Cansu Selin Yurtseven “Yetişkinlerde erken dönem uyum bozucu şemalar, yakın ilişşilerde psikolojik eğilimler ve aldatma arasındaki ilişşinin incelenmesi” (Yurtseven, 2019, s. 11), Elif Ecem Helvalı “Erken dönem uyumsuz şemalar ile yeme tutumu arasındaki ilişşide yakın ilişşilerin, vücut algısının ve benlik saygısının aracı rolü” (Helvalı, 2019, s. 2), İlyada Gençer “Yetişkinlerde aile bütünlük duygusu ve benlik saygısının yakın ilişşiler üzerindeki etkisi” (Gençer, 2019, s. 6), Mert Gül “Madde kullanan ve kullanmayan yetişkinlerde kişilerarası yetkinlik düzeyleri ile yakın ilişşilerdeki yaşantılar arasındaki ilişşinin incelenmesi” (Gül, 2019, s. 7), Rıza Metin Bozkurt “Üniversite öğrencilerinin yaşam kalitesi ile yakın ilişşilerdeki eğilimleri ve yetersizlik duygusu arasındaki ilişşinin incelenmesi” (Bozkurt, 2019, s. 4), Leyla Tavas “Anne baba reddi olan ve olmayan üniversite öğrencilerinde yakın ilişşilerle ilgili psikolojik eğilimler ve aldatma eğilimleri arasındaki ilişşinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi” (Tavas, 2020, s. 2), Merve Sevim Tekin “Madde kullanım bozukluğu tanılı hastaların yakın ilişşilerde bağlanma stilleri, duygu düzenleme güçlüğü ve bilinçli farkındalık düzeylerinin tedavi motivasyonlarını yordayıcı etkisi” (Tekin, 2020, s. 9), Başak Güvenir “Üniversite öğrencilerinin yakın ilişşilerde şiddete yönelik tutumlarını yordayan değişkenlerin incelenmesi” (Güvenir, 2020, s. 7), Müjgan Kasap “Yakın ilişşilerde belirsizliğe tahammülsüzlüğün irrasyonel inanışlar ve temel psikolojik ihtiyaçlarla ilişşisi” (Kasap, 2020, s. 4), Emine Dilek Okursoy Metinoğlu “Yetişkinlerde benlik ayırmaşmasının yakın ilişşilerde bağlanma boyutları ve yalnızlık ile ilişşisinin incelenmesi” (Metinoğlu, 2020, s. 3), Kübra Ünal “Kronik idiyopatik ürtiker hastalarında çocukluk çağı olumsuz yaşantıları, yakın ilişşiler ve duygu regülasyonu arasındaki ilişşisi” (Ünal, 2020, s. 2), Pınar Kütük Yılmaz “Genç yetişkinlerde çatışma stilleri, çocukluk çağı travmaları ve yakın ilişşiler: Karma bir araştırma” (Yılmaz, 2021, s. 3), Dicle Ölmez “Yakın ilişşilerde kaygı ve kaçınma boyutlarının bağlanma stilleri ve çocukluk çağı travmalarıyla ilişşisi” (Ölmez, 2021, s. 1), Ökkeş Doğukan Ede “Üniversite öğrencilerinde bağlanma boyutları, yakın ilişşiler ve kıskançlık düzeyi arasındaki ilişşinin incelenmesi” (Ede, 2021, s. 1), Buse Duran “Sosyal kaygısı olan ve olmayan bireylerde erken dönem uyum bozucu şemalar ve yakın ilişşilerde bağlanma düzeylerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi” (Duran, 2021, s. 8), Sümeyye Sürenoğlu “Imago çift atölyesinin yakın ilişşilerde psikolojik eğilimler ve bağlanma üzerine etkisi: Deneysel bir çalışma” (Sürenoğlu, 2021, s. 5), Şında Barış “Çok eşli evlilikten doğmuş kişilerin yakın ilişşilerindeki bağlanma stillerinin incelenmesi” (Barış, 2021, s. 4), Yasemin Çoban “Romantik ilişşisi olan bireylerin çocukluk çağı küçük travmaları ile yakın ilişşileri arasındaki ilişşide çocukluk çağı küçük travma etkilerinin aracı rolü” (Çoban, 2021, s. 3), Elif Gökçe Tecdelioğlu “Yakın ilişşilerde gelişmeleri kaçırma korkusu ve duygusal yalnızlık arasındaki ilişşiyi açıklamada partner sosyotelizminin aracı rolü” (Tecdelioğlu, 2021, s. 7), Selin Cansu Yeter “Siber flört istismarının çelişik duygulu cinsiyetçilik ve yakın ilişşilerde şiddete yönelik tutumlarla ilişşisi” (Yeter, 2022, s. 5), Melisa Sipahi “Yakın ilişşilerde bağlanma stilleri ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişşide irrasyonel inançların aracılık etkisi” (Sipahi, 2022, s. 4), Zehra Ezer “Beliren yetişkinlerde ebeveynleşme ve siber flört istismarı: Yakın ilişşilerde kaygılı ve kaçınmacı bağlanmanın doğrudan ve dolaylı rolü” (Ezer, 2022, s. 3), Özlem Sucu “Yetişkin bireylerde ilk nesne ilişşileri ve reddedilme duyarlılığı ile yakın ilişşiler arasındaki ilişşinin incelenmesi” (Sucu, 2022, s. 7), Seray Kıvanç “Yakın ilişşilere güncel bir bakış: Çevrimiçi buluşma uygulamaları kullanım motivasyonlarının ilişşisi sonlandırma stilleri üzerindeki etkisi ve karanlık üçlü kişilik özelliklerinin rolü” (Kıvanç, 2022, s. 6), Kadir Mert “Üniversite öğrencilerinin yakın ilişşilerde çiftler arası şiddet kabul düzeyleri ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişşisinin incelenmesi” (Mert, 2023, s. 2), Melis Nisan Çiftçi “Zelizer’in teorileri ışığında yakın ilişşilerde paranın sosyal anlamı: Çift gelirli haneler üzerine nitel bir araştırma” (Çiftçi, 2023, s. 5), Özge Deniz Özdemir “Yakın ilişşiler odaklı psikoeğitim programının bağlanma stilleri,

duygu düzenleme ve romantik ilişki inançlarına etkisi” (Özdemir, 2023, s. 4), Rumeysa Durak “Çocukluk çağı travmaları ile kendini susturma, yakın ilişkilerdeki yaşantılar ve romantik aşk mitleri ilişkisi” (Durak, 2023, s. 8), Damla Dedeoğlu “Yakın ilişkilerle ilgili eğilimler ile pozitif şemalar arasındaki ilişkiler” (Dedeoğlu, 2023, s. 7), Şule Aydın “Yakın ilişkilerde ayrılık sonrası ısrarlı takip ve psikolojik etkileri” (Aydın, 2023, s. 7), Tuba Tokgöz “Karşı cinsle yakın ilişkilerde çatışma: Batılılaşmanın Türk üniversite öğrencilerinin ‘genişleyen benlik’i üzerindeki etkileri” (Tokgöz, 1999, s. 2-3), Nafî Mitrani “Yakın ilişkilerde ilişki içindeki benlik temsili” (Mitrani, 1999, s. 1-2), Kemal Özkul “Yakın ilişkilerde sahtekarlık: Karanlık üçlü kişilik özelliklerinin ve yetişkin bağlanma stillerinin, sadakatsizlik algısına etkisi” (Özkul, 2020, s. 9), Ecem Kunter “Yakın ilişkilerdeki psikolojik şiddet ve duygusal yeme arasındaki ilişkinin sosyal destek düzenleyici değişkeni ile birlikte incelenmesi” (Kunter, 2021, s. 5), Buse Yayla “Genç yetişkinlerin yakın ilişkilerde öznel mutluluk, eş seçimine dair inançlar ve duyguları yönetme becerileri arasındaki ilişki” (Yayla, 2022, s. 6), Ecem Kaya “Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerindeki yüklenme stilleri ile psikolojik eğilimleri arasındaki ilişki” (Kaya, 2022, s. 4), Esra Akyaz “Mizaçsal farkındalık sahibi olmanın yakın ilişkilerde aldatma ve affetme eğilimleri üzerindeki rolünün anlaşılması” (Akyaz, 2023, s. 7), Yasemin Tüzün Özçiçek “Çocukluk çağı travması ile yakın ilişkilerde görülen duygusal istismar arasındaki ilişkide yaşantısal kaçınmanın aracı rolü” (Özçiçek, 2023, s. 2-4). Yapılan çalışmaların %95’i psikoloji %5’i ise eğitim bilimleri kapsamındadır. Türkiye’de “Yakın ilişkiler” akademik tez düzeyinde neredeyse hiç incelenmemiştir.

Yakın çift, aile ve yakın ilişkilerin ilişkisel organizasyonu hem psikolojik hem de sosyal bir durumu ifade eder. Ketokivi “The intimate couple, family and the relational organization of close relationships” (Yakın çift, aile ve yakın ilişkilerin ilişkisel organizasyonu) makalesinde yakın ilişkilerin özel bir bakış açısıyla ele alındığı ve bu ilişkilerin birey, aile ve ilişkisel organizasyonlar arasındaki bağlantıları vurgulayan bir perspektifi yansıtmaktadır. Bu başlığı altında incelenen konular arasında, bireyler arası romantik ilişkilerin özel bir vurgusu, aile yapısının bu ilişkilerdeki rolü ve bu dinamiklerin bir araya geldiği ilişkisel organizasyonlar yer almaktadır. Başlık, yakın ilişkileri yalnızca bireyler arası duygusal bağlarla sınırlı kalmayarak, aile içindeki etkileşimleri ve daha geniş bir bağlamda ilişkisel organizasyonları içeren kapsamlı bir anlayışa işaret etmektedir. Bu bağlamda, başlığın altında incelenen konular, sosyal psikoloji, aile bilimi ve organizasyon teorisi gibi çeşitli disiplinlerden gelen perspektifleri entegre ederek, yakın ilişkilerin çok katmanlı ve dinamik doğasını anlamayı amaçlamaktadır. Bu başlık altındaki çalışmalar, bireylerin, ailelerin ve daha büyük organizasyonların iç içe geçen ilişkisel dinamiklerini anlama ve analiz etme amacını taşıyarak, sosyal bilimlere önemli bir katkı sunmaktadır (Ketokivi, 2012, s. 473-489).

2. Türkiye toplumunda yakın ilişkiler: Evlilik ve aile sosyolojisi

Türkiye’de yakın ilişkiler, özellikle evlilik ve aile sosyolojisi, toplumsal yapının önemli bir parçasını oluşturur. Türk toplumu, tarih boyunca çeşitli kültürel etkileşimlere maruz kalmıştır ve bu etkileşimler, evlilik ve aile yapısını şekillendirmiştir. İslam kültürü, Osmanlı İmparatorluğu’nun etkisi, geleneksel Türk değerleri ve modernleşme süreçleri, Türkiye’deki aile ve evlilik sosyolojisinin temel unsurlarını etkilemiştir. Türk toplumunda genellikle geniş aile yapısı görülmektedir. Aile bireyleri arasındaki bağlar güçlüdür ve aile fertleri birbirlerine destek olma eğilimindedir. Ancak, modernleşme süreciyle birlikte, nüfusun şehirlere göç etmesi ve yaşam tarzlarının değişmesiyle nuclear (çekirdek) aile yapısı da yaygınlaşmıştır (Güler, 1992, s. 51-76).

Türkiye’de evlilik genellikle toplumsal bir olaydır. Geleneksel olarak aileler arasında yapılan görüşmeler sonucunda gerçekleşir. Ancak, günümüzde bireylerin kendi partnerlerini seçme özgürlüğü de artmıştır. Hem geleneksel hem de modern evlilik pratikleri

bulunmaktadır. İslam kültürü, Türkiye’deki evlilik ve aile yapısını önemli ölçüde etkiler. Nikâh, İslam hukukuna uygun olarak gerçekleştirilir ve evlilikte dini ritüeller önemlidir. Aynı zamanda, Türkiye’de yaşayan farklı etnik gruplar ve kültürler de kendi geleneksel evlilik adetlerini sürdürmektedir. Türkiye’de kadınların aile içindeki rolü zamanla değişim geçirmiştir. Modernleşme ve eğitim olanaklarındaki artış, kadınların iş gücüne katılımını artırmıştır. Ancak, bazı bölgelerde geleneksel cinsiyet rolleri hala güçlüdür (Günay, 2011, s. 157-171). Eğitim seviyesinin yükselmesi, özellikle kadınların iş gücüne katılımını artırmıştır. Aileler arasında ekonomik durum, evlilik kararlarını etkileyen önemli bir faktördür. Türkiye’de göç ve kentleşme, aile yapısını etkileyen önemli faktörlerdir. Köyden şehre göç, geleneksel aile bağlarını zayıflatabilir ve bireylerin yaşam tarzlarını değiştirebilir. Türkiye’deki evlilik ve aile sosyolojisi, tarih boyunca yaşanan çeşitli değişimlerle şekillenmiştir. Geleneksel ve modern unsurların bir arada varlığını sürdürdüğü bir toplumsal dokuya sahiptir.

Türkiye’nin zengin kültürel geçmişi ve çeşitli etnik yapıları, toplumunun evlilik ve aile sosyolojisi üzerinde derin etkiler bırakmıştır. Geleneksel ve modern unsurların bir arada var olduğu Türk toplumu, evlilik ve aile yapısında benzersiz bir denge oluşturmuştur. Türk toplumunda aile yapısı, tarih boyunca geniş aile geleneğinden çekirdek aile modeline doğru dönüşüm geçirmiştir. Geleneksel olarak, aileler geniş bir aile içinde bir arada yaşar, büyük anne-baba, ebeveynler ve çocuklar birlikte uyum içinde yaşarlar. Ancak, modernleşme, kentleşme ve ekonomik değişimler, nükleer aile yapılarının yaygınlaşmasına neden olmuştur. Evlilik, Türk toplumunda sadece bireyler arasında değil, aynı zamanda aileler arasında da bir birlikteliktir. Geleneksel olarak aileler arasında yapılan görüşmeler, evlilik sürecini belirler. Ancak günümüzde, bireylerin kendi partnerlerini seçme özgürlüğü de giderek artmaktadır. Bu, geleneksel değerlerin modern yaklaşımlarla buluştuğu bir noktayı yansıtmaktadır (Sezen, 2005, s. 185-195).

Türkiye’nin çoğunluğu Müslüman bir ülke olması, evlilik ve aile yaşantısını İslam kültürünün etkisi altında şekillendirmiştir. Nikâh, genellikle İslam hukukuna uygun olarak gerçekleştirilir ve dini ritüeller önemlidir. Ancak, Türkiye’nin etnik çeşitliliği, farklı kültürlerin kendi evlilik geleneklerini sürdürmesine olanak tanımaktadır (Cin, 1974, s. 311). Türkiye’de kadınların aile içindeki rolü, modernleşme süreci ve eğitim olanaklarındaki artışla birlikte evrim geçirmiştir. Geleneksel cinsiyet rolleri hala bazı bölgelerde etkili olsa da kadınlar giderek daha fazla eğitim almakta ve iş gücüne katılmaktadır (Bayer, 2020, s. 35-60). “Modernleşme süreci toplumsal yapıyı, sosyo-kültürel hayatı etkilediği gibi anne-babalık olgusunu da etkilemiştir. Böylece erkek modern toplumda daha evcimen hale gelmiş, karı-koca birbiriyle daha uyumlu ve ailenin korunması ve devamını korumaya başlamışlardır. Aileyi yakından ilgilendiren evlenme yaşının yükselişi, boşanma sonrası çocukların durumu, evlilik dışı birlikteliklerin artışı, homoseksüel evliliklerin yaygınlaşması, eşlerin her ikisinin de çalışması sonucu evde geçirilen zamanın azalması gibi gelişmeler annelik-babalık kavramına yüklenen anlam ve algının değişimine yol açmıştır” (2020, s. 35).

Eğitim seviyesinin yükselmesi, ekonomik durumun evlilik kararlarını etkileyen önemli bir faktör haline gelmesine yol açmıştır. Bireyler, eğitim düzeyleri ve kariyer hedefleri doğrultusunda partner seçimini yaparken, ekonomik durum da evlilik sürecinde dikkate alınan bir faktördür.

Yapılan t testi sonucunda, kadının aleksitimi düzeyinin yüksek olması erkeğin çift uyumunu düşürmekte iken; erkeğin aleksitimi düzeyinin yüksek olmasının kadının çift uyumunu etkilemediği görülmüştür. Yapılan regresyon analizleri sonucunda, kadınların ve erkeklerin aleksitimi düzeyleri, çift uyumlarının yordayıcısı olarak bulunmuştur. Erkek için eşinin aleksitimi düzeyi, çift uyumunun yordayıcısıdır. Eşleri aleksitimik özellik gösteren erkeklerin çift uyum puanı düşerken, eşleri aleksitimik özellik gösteren kadınların çift uyum puanında bir değişiklik gözlenmemiştir. Erkeklerin bağlanma stilleri aleksitiminin yordayıcısı olarak bulunmuştur. Son olarak, çalışmayan kadınların çalışanlara göre daha dışadönük bilişsel bir yapıya sahip olduğu,

ekonomik durumu orta düzey ve evlilik yaşı 21 yaş ve altı olanların duyguları tanımada daha fazla güçlük çektiği, kendi ve eşinin eğitim durumu ortaokul olup, 41 yaş ve üzeri olanların diğerlerine göre daha fazla aleksitimik özelliğe sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erkeklerde ise, çalışan ve eğitim durumu ortaokul olan kişilerin aleksitimik özellikleri yüksek, kendisinin eğitim durumu yüksek lisans/doktora olan ve eşinin eğitim durumu ortaokul olan kişilerin çift uyumlarının diğerlerinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. (Sağlam, 2016, s. 4)

Göç ve kentleşme, Türkiye'deki aile yapısını etkileyen önemli unsurlardır. Köyden şehre göç, geleneksel aile bağlarını zayıflatabilirken, aynı zamanda yeni sosyal dinamiklere de zemin hazırlamıştır. Şehirlerdeki yaşam tarzları, aile içi ilişkileri ve evlilik beklentilerini etkilemiştir. "Türkiye çok hızlı cereyan eden bir iç göç ve kentleşme sürecine sahiptir. Kırla kent arasında cereyan eden bu süreçte itici, iletici ve çekici faktörler rol oynamaktadır. Ulaşımındaki gelişmeler ve hısımlık hemşehrlik bağları iletici faktörlerin başında gelmektedir. Son yıllarda bu faktörlere yenileri eklenmiştir. Yapılan araştırmalarda bunlardan biri olan evlilik yoluyla göç üzerinde de durulmuştur" (Yılmaz, 2011, s. 221). "Evlilik göçü, kadın görünürlüğünün en çok olduğu göç türlerinden biridir. Bu göç türü, iş tayini veya iş bulmak amacıyla göç etmiş ailedeki erkekleri takip eden kadınların göçü olarak bilinen 'bağlantılı göç'ten farklıdır. Türkiye yaklaşık 30 yıldır ağırlıklı olarak eski SSCB ülkelerinden kadın göçü almaktadır. Özellikle Rusya'dan Türkiye'ye evlilik göçü gerçekleştiren Rus kadınların sayısı artmakta, bu durum söz konusu kadınların yerleştikleri kentlerin toplumsal yaşamında değişimlere neden olmaktadır" (Filiyeva, 2018, s. 5).

Türkiye toplumunda yakın ilişkiler, tarih boyunca yaşanan çeşitli değişimlerle şekillenmiş ve değişmeye devam etmektedir. Geleneksel ve modern unsurlar arasında denge sağlama çabası, Türk toplumunu zengin ve çeşitli bir evlilik ve aile sosyolojisiyle donatmaktadır. Bu dinamik, Türkiye'nin kültürel zenginliğini ve toplumsal çeşitliliğini yansıtan önemli bir özelliktir.

Aile sürekli bir gelişim ve değişim süreci içerisinde. Ekonomik koşulların zamanla değişmesi ve endüstrinin gelişmesi sonucu olarak geniş ve ataerkil aile yerini günümüzde modern demokratik aile almıştır. Beşerî kültürün bir parçasını teşkil eden Türk Kültür sistemi içinde Türk ailesinin de bu değişim sürecine tabi olduğu bir gerçektir. Türkiye'de aile yapısına bakıldığında geleneksel büyük aileden, çağdaş küçük aile ve tek ebeveynli ailelere kadar çeşitlenen farklı aile yapıları görülebilmektedir. (Tezel Şahin, 2007, s. 775)

Aile ve din kurumu diğer sosyolojik kurumlar arasında sosyal sermaye teorisine rahat bir şekilde eklenenebilen bir kurumdur. Sosyal sermayenin temelinde değerlerin, güvenin ve birlikte yaşamının olması bir anlamda aile ve din kurumunun rolleri ile örtüşmektedir. Bu açıdan aileyi bir etkileşim ağı olarak ele aldığımızda bu etkileşimde ortaya çıkan unsurların sosyal sermaye değerini ortaya koyabilmek önemlidir. Yine benzer şekilde din kurumunun bir etkileşimler ağından oluştuğunu ve bu etkileşimlerden ortaya çıkan sosyal sermaye unsurlarını ortaya koyabilmek önemlidir. (Aydemir, 2012, s. 43)

İnsanlar yalnız yaşayamayan, başkalarıyla birlikte var olan ve yakın ilişkiler (close relationship) arayan canlılardır. Yakın ilişki ya da aşk, bazen kişisel bir ilişki (personal relationship), bazen kişisel ilişkilerin özel bir ögesi ya da bir özelliği, bazen de bir insanın diğerine duyduğu belli bir duyguyu belirtmek için kullanılmaktadır. Burada önemli olan, yakın ilişki ya da aşk için her zaman bir 'diğer' kişinin olması gerektiğidir. Yakın ilişki ya da aşk, bazen kişisel bir ilişki, bazen kişisel ilişkilerin özel bir ögesi, bazen de bir insanın diğerine duyduğu belli bir duyguyu belirtmek için kullanılmaktadır. (Atak, 2012, s. 520-521)

Yakın ilişkiler sosyolojisi, bireyler arasındaki duygusal, sosyal ve psikolojik bağları inceleyen bir disiplindir. Bu alandaki araştırmalar, evlilik, aile, arkadaşlık, romantik ilişkiler ve diğer kişisel bağlantıları anlamak için çeşitli perspektifler sunar. İnsanların sosyal etkileşimleri, kültürel normlar ve toplumsal yapılar, yakın ilişkilerin dinamiklerini şekillendirir. Bu bağlamlarda, toplumsal cinsiyet rolleri, kültürel beklentiler ve ekonomik faktörler gibi çeşitli etmenler, bireylerin ilişkilerini etkileyebilir. Ayrıca, yakın ilişkiler sosyolojisi, toplumsal değişimlerin ve modernleşme süreçlerinin, aile yapısı ve bireyler arası

bağlar üzerindeki etkilerini de ele alır. Bu disiplin, bireylerin sosyal çevreleri içinde nasıl etkileşimde bulduklarını, duygusal bağlarını nasıl kurduklarını ve sürdürdüklerini anlamak amacıyla geniş bir konu yelpazesi üzerinde odaklanır (Forstie, 2017, s. 1-14). Türkiye’de, yakın ilişkiler sosyolojisi, geleneksel değerlerin modern yaşamla nasıl etkileşime girdiğini ve toplumsal yapıdaki değişimlerin bireylerin kişisel ilişkilerine nasıl yansıdığını anlamak adına önemli bir araştırma alanıdır.

Gizem Sürenkök “Türkiye’deki yakın ilişkileri” adlı yazısında, Amerika ile mukayese ederek şöyle değerlendirmiştir:

Maalesef Türkiye’deki ilişki bilimi literatürü Amerika bazlı literatürle kıyaslandığında yetersiz kalıyor. Türkiye’de güzel çalışmalar, aktif olarak yakın ilişkiler konusunda çalışan araştırmacılar mevcut, fakat ilişkilene biçimi farklılıklarını yakın zamanda daha iyi anlayabileceğimize inanıyorum. Kültürel normlar ise bazı olguları abartılı hale getirebiliyor. Yine de ebeveyn-çocuk ilişkisi gibi belli ilişkilene biçimlerinde Amerika ile farklılıkların abartıldığı kadar olmadığı kanaatindeyim. Örneğin, bizim toplumumuzda annelerin aile içerisindeki olaylara direkt müdahil olma arzusu gözlemlenebiliyor. Bu toplumun da annelere dair beklentisiyle alakalı elbette. Öte yandan Amerika’ya baktığımızda benzer bir durumla karşılaşıyoruz. Yapılan araştırmalar orda da annelerin yetememe duygusundan kaynaklı olarak aile içerisinde yüksek kaygı yaşadıklarını gösteriyor” (Sürenkök, 2019, s. 1-2) “Kişisel alanın kullanımı bir diğer örnek. Mesela Türkiye’de sırada beklediğinizde insanlar yanınızda beklemeye başlayabiliyorlar. Kişisel alanımız kısıtlanabiliyor. Kişisel alanın kısıtlı olduğu toplumlarda yakınlık gösterme durumlarını da anlamak zorlaşabiliyor. Yakınlık göstermek kafa karışıklığına yol açıyor. Bunlar gibi kültürel farklılıklar önemli ama bunlara odaklanmaktan ziyade önce geneli anlayıp kültürel farkları evrensel sonuçlar üzerinden konuşmak, böylece farklılıkları tetikleyen koşulları gözler önüne sermek gerekiyor diye düşünüyorum. (Sürenkök, 2019, s. 3)

Bu konuda, diğer ülkelerle kıyasında dayanan çalışmalarda ve araştırmalarda Türkiye’deki durumun da benzer sonuçları verdiğini gösteriyor.

Batı ülkelerinde uzun süreli romantik ilişki içinde olmayan bireylerin sayısı son yıllarda belirgin bir artış göstermiştir. Bu eğilim, sosyal, ekonomik ve bireysel faktörlerden kaynaklanabilir. İlişki kurma tercihlerinin değişmesi ve bireysel özgürlüğe verilen önemin artması, bu duruma katkı sağlayan etkenler arasında sayılabilir. Türkiye’de de durum çok farklı değildir. TÜİK’in 2021 yılındaki araştırmasında 2014’te tek kişilik hane oranı %13.9 iken 2020’de bu oranın %17.9’a yükseldiği belirtiliyor. (Ayyıldız, 2023, s. 1).

TÜİK’in evlenme ve boşanma istatistikleri Türkiye’deki ailelerin sosyolojik yapısına dair bize son derece ilginç bilgiler sunmaktadır.

Evlenen çiftlerin sayısı 2022 yılında 574 bin 358 oldu. Boşanan çiftlerin sayısı 2022 yılında 180 bin 954 oldu. Yıllara göre ortalama ilk evlenme yaşı incelendiğinde, her iki cinsiyette de ilk evlenme yaşının arttığı görüldü. Ortalama ilk evlenme yaşı 2022 yılında erkeklerde 28,2 iken kadınlarda 25,6 oldu. Erkek ile kadın arasındaki ortalama ilk evlenme yaş farkı ise 2,6 yaş olarak gerçekleşti. Kaba evlenme hızının 2022 yılında en yüksek olduğu il, binde 8,15 ile Şanlıurfa oldu. Bu ili binde 8,14 ile Kilis, binde 7,88 ile Aksaray izledi. Kaba evlenme hızının en düşük olduğu il ise binde 4,69 ile Tunceli oldu. Bu ili binde 4,88 ile Gümüşhane, binde 5,30 ile Kastamonu izledi. Evlenme sayısı aylara göre incelendiğinde, evlenme sayısının 2022 yılı Nisan ayında bir önceki yılın aynı ayına göre azaldığı görüldü. Evlenme sayısının Nisan ayında Ramazan ayının etkisiyle azaldığı görülürken Mayıs ayında arttığı görüldü. Evlenme sayısı 2022 yılı Nisan ayında 24 bin 460 iken 2,3 kat artarak Mayıs ayında 56 bin 150 oldu. Toplam evlenmeler içinde yabancı kişiler ile evlenmeler incelendiğinde, yabancı damatların sayısı 2022 yılında 6 bin 161 olup toplam damatların %1,1’ini oluştururken yabancı gelinlerin sayısı 28 bin 571 olup toplam gelinlerin %5,0’ini oluşturdu. Yabancı damatlar uyruklarına göre incelendiğinde, yabancı damatlar içinde %24,9 ile Alman damatlar birinci sırada yer aldı. Alman damatları %20,5 ile Suriyeli damatlar ve %5,7 ile Avusturyalı damatlar izledi. Yabancı gelinler uyruklarına göre incelendiğinde, yabancı gelinler içinde %13,2 ile Suriyeli gelinler birinci sırada yer aldı. Suriyeli gelinleri %11,1 ile Özbekistanlı gelinler ve %8,9 ile Azerbaycanlı gelinler izledi. Kaba boşanma hızının 2022 yılında en yüksek olduğu il, binde 3,11 ile İzmir oldu. Bu ili binde 3,09 ile Uşak, binde 3,01 ile Antalya izledi. Kaba boşanma hızının en düşük olduğu il ise binde 0,43 ile Şırnak oldu. Bu ili binde 0,44 ile Hakkâri, binde 0,51 ile Siirt izledi. Boşanma sayısı aylara göre incelendiğinde, adli tatil

nedeniyle ağustos ayında önemli bir azalma görüldü. Boşanma sayısı, 2022 yılının ağustos ayında 3 bin 945 iken adli tatil sonrası Eylül ayında 5,0 kat artarak 19 bin 775 oldu. Evlilik süresine göre boşanmalar incelendiğinde, 2022 yılında gerçekleşen boşanmaların %32,7'si evliliğin ilk 5 yılı, %21,6'sı ise evliliğin 6-10 yılı içinde gerçekleşti. Kesinleşen boşanma davaları sonucunda 2022 yılında 180 bin 954 çift boşanırken 180 bin 592 çocuk velayete verildi. Boşanma davaları sonucu, çocukların velayetinin çoğunlukla anneye verildiği görüldü. Çocukların velayetinin 2022 yılında %75,7'si anneye, %24,3'ü babaya verildi. (TUİK, 2023, s. 1-4)

TÜİK'in son verilerine göre Türkiye'deki aile yapısı şöyledir:

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre, Türkiye'de 2008 yılında 4 kişi olan ortalama hane halkı büyüklüğünün, azalma eğilimi göstererek 2022 yılında 3,17 kişiye düştüğü görüldü. Türkiye'de 2022 yılında ortalama hane halkı büyüklüğünün en yüksek olduğu il, 4,91 kişi ile Şırnak oldu. Şırnak ilini 4,81 kişi ile Şanlıurfa ve 4,67 kişi ile Batman izledi. Ortalama hane halkı büyüklüğünün en düşük olduğu iller ise 2,54 kişi ile Tunceli ve Çanakkale oldu. Bu illeri, 2,57 kişi ile Giresun ve 2,61 kişi ile Balıkesir izledi. ADNKS sonuçlarına göre, 2014 yılında %13,9 olan yalnız yaşayan fertlerden oluşan tek kişilik hane halklarının oranının 2022 yılında %19,4'e yükseldiği görüldü. Tek çekirdek aile olarak ifade edilen, yalnızca eşlerden veya eşler ve çocuklarından veya tek ebeveyn ve en az bir çocuktan oluşan hane halklarının oranı, 2014 yılında %67,4 iken 2022 yılında %64,5'e geriledi. Diğer yandan, geniş aile olarak tanımlanan ve en az bir çekirdek aile ve diğer kişilerden oluşan hane halklarının oranı 2014 yılında %16,7 iken 2022 yılında %12,8'e düştü. Aralarında eş, anne-çocuk veya baba-çocuk ilişkisi olmayan fertleri içeren; diğer bir ifadeyle çekirdek aile bulunmayan birden fazla kişiden oluşan hane halklarının oranında artış olduğu gözlemlendi. Söz konusu hane halklarının oranı 2014 yılında %2,1 iken 2022 yılında %3,3'e yükseldi. İllere göre hane halkı tipleri incelendiğinde, 2022 yılında tek kişilik hane halklarının oranının en yüksek olduğu ilin %30,4 ile Gümüşhane olduğu görüldü. Gümüşhane ilini %29,9 ile Tunceli ve %29 ile Giresun izledi. Diğer yandan tek kişilik hane halklarının oranının en düşük olduğu il ise %11,1 ile Batman oldu. Bu ili %11,3 ile Diyarbakır ve %11,6 ile Şanlıurfa izledi. Tek çekirdek aileden oluşan hane halklarının oranının en yüksek olduğu il, 2022 yılında %73 ile Adıyaman oldu. Adıyaman ilini %72,8 ile Gaziantep ve %72,5 ile Diyarbakır takip etti. Tek çekirdek aileden oluşan hane halklarının oranının en düşük olduğu il ise %52,9 ile Tunceli oldu. Tunceli ilini %55,2 ile Yalova ve %55,4 ile Gümüşhane izledi. Türkiye'de 2022 yılında toplam hane halklarının %10,3'ünü tek ebeveyn ve çocuklardan oluşan hane halkları oluşturdu. Toplam hane halklarının %2,3'ünü baba ve çocuklardan oluşan, %8'ini ise anne ve çocuklardan oluşan hane halklarının oluşturduğu görüldü. Toplam resmi evlilikler içinde son evliliğinde akraba evliliği yapanların oranı %8,3 oldu. Akrabasıyla evli olan bireylerin en fazla olduğu il Mardin oldu. Akraba evliliği oranı 2022 yılında %3,9 oldu. Yaşam Memnuniyeti Araştırması, 2022 sonuçlarına göre bireylerin mutluluk kaynağı olan kişiler incelendiğinde, kendilerini en çok ailelerinin mutlu ettiğini belirtenlerin oranı %67,6 olurken, bunu sırasıyla %16,3 ile çocuklar, %4,8 ile kendisi, %3,9 ile eş, %3,8 ile anne/baba ve %1,9 ile torunlar takip etti. Babası vefat etmiş çocukların sayısı 266 bin 532 oldu. Son bir yıl içindeki boşanma olaylarından 180 bin 592 çocuk etkilendi. Taşınabilir bilgisayar bulunan hanelerin oranı %46,6 oldu. Geniş ailelerin %28,9'unun yoksulluk sınırının altında yaşadığı görüldü. Kendilerine ait bir konutta yaşayanların oranı %56,7 oldu. Gelir ve yaşam koşulları araştırması sonuçlarına göre fertlerin %33,61'inin 2022 yılında konutunda izolasyondan dolayı ısınma sorunu yaşadığı, %33,57'sinin sızdıran çatı, nemli duvarlar, çürümüş pencere çerçevesi vb. nedenlerle sorun yaşadığı ve %21,72'sinin trafik veya endüstrinin neden olduğu hava kirliliği, çevre kirliliği veya diğer çevresel sorunlar yaşadığı görüldü. (TUİK, 2022, s. 1-6)

Bu veriler bize aile içi yakın ilişkilere dair az da olsa bilgi vermektedir.

Tek kişilik hane sayısı oranı 2014'te % 13,9 iken bu oran 2022'de %19,4'e ulaşmıştır. Bu oranın artması yakın ilişkilerin giderek azaldığını da göstermektedir. (TUİK, 2022, s. 2). Türkiye'de tek kişilik aile sayısının artmasının birkaç nedeni bulunmaktadır. Bu eğilim, toplumun demografik, ekonomik, kültürel ve sosyal yapısındaki değişimlere bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Türkiye'de yaşanan kentleşme süreci, bireylerin kentsel alanlarda iş ve eğitim gibi fırsatlar arayarak tek başına yaşamayı tercih etmelerine neden olmuştur. Modernleşme ile birlikte bireylerin bağımsızlığa ve kişisel özgürlüklere verilen önem artmıştır. Kadınların eğitim düzeyinin yükselmesi ve iş gücüne katılımının artması, bireylerin evlilik dışında kariyer ve kişisel hedeflere odaklanmalarını sağlamıştır. Bu durum, tek kişilik

aile tercihini destekleyen faktörlerden biridir. Türkiye’de evlenme yaşı zaman içinde artmıştır. Bireyler, kariyerlerine odaklanmak veya daha iyi bir ekonomik durum sağlamak amacıyla evlenmeyi daha geç yaşlarda tercih edebilmektedir. Bu durum, tek kişilik aile olma olasılığını artırır. Toplumda değişen normlar, beklentiler ve değerler, bireylerin geleneksel aile yapısı yerine daha bağımsız bir yaşam tarzını benimsemelerini destekleyebilir. Toplumda kabul gören normlar, tek başına yaşamının daha yaygın ve kabul edilebilir hale gelmesine katkıda bulunabilir. Ekonomik faktörler, bireylerin tek başına yaşamayı tercih etmelerini etkileyen önemli bir etmendir. İş gücüne katılan bireyler, kendi gelirlerini elde edebilme kapasitesine sahip olabilirler, bu da ekonomik bağımsızlık ve tek kişilik aile tercihini beraberinde getirebilir. Teknolojik gelişmeler, bireylerin sosyal ilişkilerini sürdürmelerini kolaylaştırmıştır. Sosyal medya ve diğer dijital iletişim araçları, bireylerin aile dışındaki ilişkilerini geliştirmelerine ve bu şekilde tek başına yaşamayı tercih etmelerine olanak tanımıştır. Bu faktörlerin bir araya gelmesi, Türkiye’de tek kişilik aile sayısının artmasına katkıda bulunmuştur. Ancak, bu eğilimin karmaşıklığı ve çok yönlülüğü, bireyler arasında farklı motivasyonlar ve tercihler olduğunu göstermektedir.

TUİK’in “İstatistiklerle Gençlik, 2022” araştırmasına göre;

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre 2022 yılı sonu itibarıyla Türkiye’nin toplam nüfusu 85 milyon 279 bin 553 kişi iken 15-24 yaş grubundaki genç nüfus 12 milyon 949 bin 817 kişi oldu. Genç nüfus, toplam nüfusun %15,2’sini oluşturdu. Genç nüfusun %51,2’sini erkek nüfus, %48,8’ini ise kadın nüfus oluşturdu. Nüfus projeksiyonlarına göre genç nüfusun toplam nüfus içindeki oranının 2030 yılında %14,0, 2040 yılında %13,4, 2060 yılında %11,8 ve 2080 yılında %11,1’e düşeceği öngörüldü. Genç nüfusun %30,2’sinin 20-22 yaş grubunda yer aldığı görüldü. Beklenen yaşam süresi 15 yaşındaki genç nüfus için 63,6 yıl oldu (TUİK, 2022, s. 1-4). Türkiye’nin genç nüfusunun yakın ilişkilerine bakıldığında bu durum istatistiki verilerde; “yasal medeni duruma göre incelendiğinde, cinsiyetler arasında önemli farklılıklar olduğu görüldü. Genç erkek nüfusun 2022 yılında %96,3’ünün hiç evlenmemiş, %3,6’sının evli, %0,1’inin boşanmış olduğu görülürken genç kadın nüfusun %85,8’inin hiç evlenmemiş, %13,7’sinin evli, %0,4’ünün ise boşanmış olduğu görüldü. (TUİK, 2022, s. 5)

Türkiye’de gençler arasında evlilik yaşı zaman içinde artış göstermiş ve geç evlenme eğilimi yaygınlaşmıştır. Bu trendin birçok nedeni bulunmaktadır ve gençlerin evliliğe daha geç yaşlarda adım atmalarının arkasındaki temel sebepler şunlar olabilir: Türkiye’de gençler arasında eğitim önemli bir değer taşımaktadır. Yükseköğrenim görmek isteyen gençler, bu süreci tamamlamak ve kariyerlerine odaklanmak için evlilik planlarını erteleyebilirler. Kariyer hedefleri ve eğitim öncelikleri, evlilik kararını etkileyen önemli faktörlerden biridir. Gençler, evlilik kararı almadan önce ekonomik olarak daha sağlam bir zemin oluşturmayı tercih edebilirler. İş bulma, kariyerlerini kurma ve maddi istikrar sağlama süreçleri, evlilik için uygun bir zamanı beklemelerine neden olabilir. Türkiye’de toplumsal ve kültürel normlar zaman içinde evlilikle ilgili beklentileri etkilemiştir. Geleneksel evlilik yaşlarına yönelik beklentilerde esneklik, gençlerin daha uzun süre beklemelerine olanak tanımıştır. Modernleşme ve bireysel özgürlüklerin artması, gençlerin kendi kimliklerini bulma ve bağımsız bir yaşam sürme arzusunu kuvvetlendirebilir. Evliliğin getirdiği sorumluluklar nedeniyle gençler, önce bireysel özgürlüklerini deneyimleme ihtiyacını hissedebilirler. Gençler, evlilik öncesinde farklı sosyal çevrelerde bulunma, çeşitli ilişkiler deneme ve kişisel gelişim için daha fazla zaman ayırmak isteyebilirler. Bu, evlilik öncesi daha fazla deneyim ve olgunluk kazanmalarına olanak tanır. Geleneksel toplumlarda bazen gençler, ailelerinin veya toplumun evlilikle ilgili beklentilerine direnmek isteyebilirler (Özarslan, 2020, s. 249-259). Bu durum, evlilik yaşını ertelemenin bir sonucu olabilir. Dijital iletişim araçları, gençlere farklı sosyal çevrelerle bağlantı kurma ve iletişim kurma şansı tanımıştır. Bu da gençlerin daha fazla seçenikle tanışma ve evlilik öncesi ilişkileri sürdürme fırsatını artırmıştır. Türkiye’deki gençlerin evliliği ertelemesinin ardındaki sebepler karmaşık ve çok yönlüdür.

Bireylerin eğitim, kariyer, ekonomik durum, kültürel faktörler ve kişisel tercihleri gibi bir dizi etken, evlilik yaşı üzerinde etkili olabilmektedir.

Gençler arasındaki yakın ilişkiler genç nüfustaki intihar artış oranını da etkilemiştir. Durkheim'a göre intihar terimi, doğrudan veya dolaylı olarak mağdurun kendisinin bu sonucu doğuracağını bildiği olumlu veya olumsuz bir eylemi sonucu ortaya çıkan tüm ölüm vakaları için kullanılır. Durkheim açısından intihar, iki sosyal güç arasındaki dengesizlik derecesine dayanan dört türe ayrılır: Egoist intihar, fedakâr intihar, anomik intihar ve kadercî intihar. Araştırmasının sonuçlarından biri de "bekâr olanlar için cinsel ilişki içinde olanlardan daha fazla" olduğu yönündedir. Ayrıca eğitim düzeyi ne kadar yüksek olursa bireyin intiharı seçme ihtimalinin de o kadar yüksek olduğu sonucuna vardı. Ancak Durkheim, bir bireyin dini ile intihar oranı arasında, bireyin eğitim seviyesinden daha fazla korelasyon olduğunu tespit etmiştir (Pickering, 2000, s. 25).

Türkiye'deki gençlerin yakın ilişki kurma süreçlerinde karşılaştığı bazı güçlükler çeşitli faktörlere dayanmaktadır. Bu zorluklar, kültürel, toplumsal, ekonomik ve bireysel dinamiklerden kaynaklanabilir. Türkiye'de geleneksel toplumsal normlar, gençlerin ilişki kurma süreçlerini etkileyebilir. Ailelerin ve toplumun beklentileri, gençlerin ilişki kurma kararlarını şekillendirebilir ve bazen bu beklentilere uymak gençler için zorlu olabilir. Geleneksel cinsiyet rolleri, gençler arasındaki ilişkilerde belirgin olabilir. Bu, gençlerin ilişkilerinde beklenen davranışlara uyum sağlamak veya bu rollerden sapmak istememelerine neden olabilir. Gençler, eğitim ve kariyer hedeflerine odaklanma baskısı altında olabilirler. Bu durum, ilişki kurma sürecini ertelemelerine veya bu süreçte sorunlar yaşamalarına neden olabilir. İletişim becerileri, gençlerin ilişki kurma sürecinde önemli bir faktördür. Teknolojinin yaygın kullanımıyla birlikte, sanal iletişim gerçek dünya iletişimini olumsuz etkileyebilir. Ekonomik zorluklar, gençlerin sosyal aktivitelerde bulunma ve potansiyel partnerlerle etkileşimde bulunma yeteneklerini sınırlayabilir. Bu durum, gençlerin sosyal çevrelerini genişletme konusunda zorluk yaşamalarına neden olabilir. Türkiye'nin çeşitli kültürel ve dini gruplara ev sahipliği yapması, gençler arasında farklı kültürel ve dini geçmişlere sahip olmalarına neden olabilir. Bu farklılıklar, ilişki kurma sürecinde anlayış ve uyum sorunlarına yol açabilir. Gençlerin ailelerinden beklentileri, ilişki kurma sürecini etkileyebilir. Aile baskısı veya aile onayı arayışı, gençlerin kendi duygusal ihtiyaçlarına uygun bir ilişki kurma konusunda güçlük yaşamalarına neden olabilir. Gençler, modern yaşam tarzları ile geleneksel değerler arasında denge kurma çabası içinde olabilirler. Bu çatışma, ilişkilerinde uyum sorunlarına yol açabilir. Bu faktörler, gençlerin Türkiye'de ilişki kurma sürecinde karşılaşılabileceği zorlukların sadece birkaç örneğidir. İlişki kurma konusundaki bu güçlükler, bireylerin kişisel deneyimlerine, aile yapısına ve yaşadıkları toplumsal çevreye bağlı olarak değişiklik gösterebilir.

Türkiye'deki gençlerin yakın ilişki kurma becerilerindeki artış, çeşitli faktörlere dayanmaktadır. Bu olumlu değişimler, toplumda yaşanan dönüşümler, eğitim, teknoloji ve kültürel etkileşimler gibi çeşitli etmenlerden kaynaklanmaktadır. Gençler arasında eğitim düzeyinin artması, iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik fırsatları beraberinde getirebilir. Eğitim, gençlerin duygusal zekâlarını ve sosyal becerilerini güçlendirebilir. İnternet ve sosyal medyanın yaygın kullanımı, gençlere farklı sosyal çevrelerle etkileşimde bulunma fırsatı sunar. Bu, iletişim becerilerini geliştirmelerine ve çeşitli ilişkiler kurmalarına katkıda bulunabilir. Küreselleşme ve çeşitlenen kültürel etkileşimler, gençlerin farklı dünya görüşleri ve bakış açılarıyla tanışmalarına olanak tanır. Bu, empati ve anlayış becerilerini geliştirebilir. Toplumsal normlardaki evrimsel değişimler, gençlerin ilişki kurma konusunda daha özgür ve esnek olmalarına olanak sağlayabilir. Bu, geleneksel cinsiyet rolleri ve ilişki normlarına daha açık bir yaklaşım getirebilir. Gençler arasında mental sağlık ve psikolojik destek konularındaki farkındalığın artması, bireylerin duygusal ihtiyaçlarını anlamalarını ve başkalarıyla daha sağlıklı ilişkiler kurmalarını teşvik edebilir. Gençlerin kariyer hedeflerine

odaklanması ve ekonomik bağımsızlık kazanma çabaları, kişisel gelişimlerine ve güven duygularına katkıda bulunabilir. Bu, sağlıklı ilişkiler kurma yeteneklerini artırabilir. Modern eğitim metotları, öğrencilere iletişim ve ilişki becerilerini geliştirmeleri için interaktif fırsatlar sunabilir. Bu, gençlerin sosyal etkileşimleri daha etkili bir şekilde yönetmelerine yardımcı olabilir. Gençler arasında artan toplumsal farkındalık ve aktivizm, duyarlılık, empati ve başkalarıyla iş birliği yapma konusundaki becerilerini artırabilir. Bu faktörlerin bir araya gelmesi, Türkiye'deki gençlerin ilişki kurma becerilerindeki artışı etkileyen faktörlerdir. Ancak, her birey farklı deneyimlere sahip olduğu için, bu etmenlerin etkisi bireyden bireye değişebilir.

Sonuç

Bu makale, Türkiye toplumunda evlilik ve aile yapılarının sosyolojik ve psikolojik perspektiften nasıl değiştiğini kapsamlı bir şekilde analiz etmektedir. Türk toplumunun tarihsel süreçler boyunca geçirdiği sosyal, kültürel ve ekonomik değişimlerin evlilik ve aile kurumları üzerindeki etkilerini ortaya koyarak, geleneksel ve modern yapılar arasındaki etkileşimi ve çatışmaları derinlemesine incelemiştir. Araştırmanın temel bulguları, Türkiye'deki evlilik ve aile yapılarının dinamik bir dönüşüm sürecinde olduğunu göstermektedir. Geleneksel geniş aile yapısının yerini, giderek daha fazla çekirdek aileye bıraktığı; kadınların toplumsal rollerindeki değişimin, evlilik ve aile ilişkilerini köklü bir şekilde etkilediği belirlenmiştir. Kadınların eğitim seviyelerinin artması, iş hayatına katılım oranlarının yükselmesi ve bireysel özgürlüklerine daha fazla önem vermeleri, evlilik ve aile yapılarında gözle görülür değişikliklere yol açmıştır.

Evlilik kurumundaki bu değişimler, aynı zamanda evlilik içi ilişkilerin doğasını da değiştirmiştir. Geleneksel olarak daha hiyerarşik ve erkek egemen bir yapıya sahip olan evlilikler, daha eşitlikçi ve demokratik ilişki modellerine dönüşmektedir. Bu dönüşüm, evlilikteki rol ve sorumluluk dağılımını yeniden tanımlarken, çiftler arasındaki iletişim ve etkileşimin kalitesini de artırmaktadır. Makale ayrıca, toplumsal cinsiyet rollerinin evlilik ve aile yapıları üzerindeki etkilerini ayrıntılı bir şekilde ele almıştır. Türkiye'de toplumsal cinsiyet normları ve beklentileri değişmekte, bu da aile içi rollerin ve ilişkilerin yeniden şekillenmesine neden olmaktadır. Erkekler ve kadınlar arasındaki iş bölümü, çocuk bakımı ve ev işlerine katılım gibi konularda daha dengeli ve paylaşımcı bir yaklaşım benimsenmektedir. Bu durum, aile içi ilişkilerin daha işbirlikçi ve tatmin edici olmasına katkıda bulunmaktadır.

Çocuk yetiştirme pratiklerindeki değişimler de araştırmanın önemli bulguları arasında yer almaktadır. Geleneksel olarak daha otoriter bir yapıya sahip olan çocuk yetiştirme yöntemleri, günümüzde daha demokratik ve çocuğun bireysel gelişimini destekleyici yaklaşımlarla yer değiştirmektedir. Ebeveynlerin çocuklarıyla kurduğu ilişkiler, daha fazla iletişim ve anlayışa dayalı bir şekilde değişmekte, bu da aile içindeki bağların güçlenmesine olanak tanımaktadır. Bu araştırma, Türkiye'deki evlilik ve aile yapılarının modernleşme sürecindeki dönüşümünü anlamak için önemli bir katkı sunmaktadır. Sosyal, ekonomik ve kültürel değişimlerin etkisiyle, geleneksel aile yapıları değişime uğramakta, yeni aile modelleri ortaya çıkmaktadır. Bu değişimler, toplumsal dinamikleri derinden etkilemekte ve gelecekteki evlilik ve aile yapılarının nasıl şekilleneceğine dair önemli ipuçları sunmaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye toplumunda evlilik ve aile yapıları, sosyolojik ve psikolojik perspektiften incelendiğinde, büyük bir dönüşüm sürecinde olduğu görülmektedir. Geleneksel normlar ve değerler modern yaşam tarzlarıyla etkileşim halindedir ve bu etkileşim, evlilik ve aile ilişkilerinde dinamik değişimlere yol açmaktadır. Kadınların rolü, toplumsal cinsiyet normları, çocuk yetiştirme pratikleri ve evlilik kurumu gibi konulardaki değişimler, Türkiye toplumunun sosyal dokusunu yeniden şekillendirmekte ve bu konuda yapılan akademik çalışmalar, toplumsal dinamiklerin anlaşılması ve yönlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu makale, Türkiye'deki evlilik ve aile yapılarının sosyolojik-psikolojik

perspektiften anlaşılmasına dair kapsamlı bir bakış sunarak, bu alandaki literatüre değerli bir katkı sağlamaktadır. Evlilik, iki ruhun ortak bir hikâye yazma arzusudur; bu hikâye bazen fırtınalı, bazen huzurlu, ama her zaman anlam doludur. Aile, bireyin ilk okulu, en güvenli limanı ve yaşam boyu sürecek dayanışma duygusunun kaynağıdır. Türkiye’de evlilik, sadece iki insanın birleşmesi değil, aynı zamanda iki ailenin kültürel ve duygusal bütünleşmesidir. Yakın ilişkiler, hayatın zorluklarına karşı oluşturulan bir kaledir; burada sevgi, anlayış ve hoşgörü en güçlü savunma silahlarıdır. Birlikte yaşlanmak, gençken alınan en güzel kararlardan biridir; zira yaşlandıkça, birlikte geçirilen her yılın değeri artar. Evlilikte en önemli unsurlar, sevgi ve saygıdır; bunlar olmadan nefrete dönüşen küçük anlaşmazlıklar büyük yaralara yol açabilir. Türkiye toplumunda aile, bireylerin kendilerini ifade edebildikleri, sevgi ve şefkatle büyüdükleri bir yuva olarak görülür. Aile içinde iletişim, sevgi kadar önemlidir; doğru iletişim, ilişkileri güçlendirir ve anlaşmazlıkları çözer. Türkiye’de evlilik, toplumsal normlar ve kültürel değerlerle şekillenir; bu değerler, evliliklerin temelinde yatan gücü oluşturur. Aile bağları, bireyin kimliğinin ve toplumsal rollerinin şekillendiği bir çerçevedir; burada kurulan güçlü ilişkiler, bireyin hayat boyu yanında olur. Yakın ilişkilerdeki duygusal bağlar, bireyin psikolojik sağlığını ve genel yaşam memnuniyetini artıran temel unsurlardır.

Kaynakça

- Ainsworth, M. D., & Marvin, R. S. (1995). On the shaping of attachment theory and research: An interview with Mary DS Ainsworth (Fall 1994). *Monographs of the society for research in child development*, 3-21.
- Akyaz, E. (2023). Mizaçsal farkındalık sahibi olmanın yakın ilişkilerde aldatma ve affetme eğilimleri üzerindeki rolünün anlaşılması (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Antonucci, T. C., Ajrouch, K. J., & Birditt, K. S. (2014). The convoy model: Explaining social relations from a multidisciplinary perspective. *The Gerontologist*, 54(1), 82-92.
- Atak, H., & Taştan, N. (2012). Romantik ilişkiler ve aşk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), s. 520-546.
- Aydemir, M. A., & Tecim, E. (2012). Türk toplumunda aile ve dinin sosyal sermaye potansiyeli. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (28), s. 43-59.
- Aydın, Ş. (2023). Yakın ilişkilerde ayrılık sonrası ısrarlı takip ve psikolojik etkileri (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Ayyıldız, Naz Tuğba. (2023). İlişkisiz, Mutlu, Huzurlu. Erişim adresi: <https://yakiniliskiler.com/8148-%C4%B0li%C5%9Fkisiz-Mutlu-Huzurlu> (23.01.2024).
- Baltacıoğlu, S. (2016). Genç yetişkinlerin bağlanma stillerinin, yakın ilişkilerindeki psikolojik eğilimlerinin ve ilişki inançlarının incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Barış, Ş. (2021). Çok eşli evlilikten doğmuş kişilerin yakın ilişkilerindeki bağlanma stillerinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bayer, A. (2020). Modernleşme sürecinde aile: Değişen annelik ve babalık. *Tevilat*, 1(1), s. 35-60.
- Berk, R. A., & Berk, S. F. (1983). Supply-side sociology of the family: The challenge of the new home economics. *Annual review of sociology*, 9(1), s. 375-395.

- Bozkurt, R. M. (2019). Üniversite öğrencilerinin yaşam kalitesi ile yakın ilişkilerdeki eğilimleri ve yetersizlik duygusu arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bretherton, I. (2013). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. In *Attachment theory* (pp. 45-84). Routledge.
- Chafetz, J. S. (Ed.). (2006). *Handbook of the Sociology of Gender*. Springer Science & Business Media.
- Chambers, D., & Gracia, P. (2021). *A sociology of family life: Change and diversity in intimate relations*. John Wiley & Sons.
- Cheal, D. (2002). *Sociology of family life* (p. 104). Basingstoke: Palgrave.
- Cherniss, C., Extein, M., Goleman, D., & Weissberg, R. P. (2006). Emotional intelligence: what does the research really indicate?. *Educational psychologist*, 41(4), 239-245.
- Cin, H. (1974). *İslam ve Osmanlı hukukunda evlenme*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi.
- Çiftçi, M. N. (2023). Zelizer'in teorileri ışığında yakın ilişkilerde paranın sosyal anlamı: Çift gelirli haneler üzerine nitel bir araştırma (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çoban, Y. (2021). Romantik ilişkisi olan bireylerin çocukluk çağı küçük travmaları ile yakın ilişkileri arasındaki ilişkide çocukluk çağı küçük travma etkilerinin aracı rolü (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dedeoğlu, D. (2023). Yakın ilişkilerle ilgili eğilimler ile pozitif şemalararasındaki ilişkiler (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Dorrance, Hall, E., & Scharp, K. M. (2021). Communicative predictors of social network resilience skills during the transition to college. *Journal of Social and Personal Relationships*, 38(4), 1238-1258.
- Durak, R. (2023). Çocukluk çağı travmaları ile kendini susturma, yakın ilişkilerdeki yaşantılar ve romantik aşk mitleri ilişkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Duran, B. (2021). Sosyal kaygısı olan ve olmayan bireylerde erken dönem uyum bozucu şemalar ve yakın ilişkilerde bağlanma düzeylerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Ede, Ö. D. (2021). Üniversite öğrencilerinde bağlanma boyutları, yakın ilişkiler ve kıskançlık düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Lefkoşa.
- Erden, A. D. (2016). Kendini izleme tarzı, yakın ilişkilerde yaşanan kaygı ve algılanan eş davranışlarının evlilik doyumu üzerine etkisinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Ezer, Z. (2022). Beliren yetişkinlerde ebeveynleşme ve siber flört istismarı: Yakın ilişkilerde kaygılı ve kaçınmacı bağlanmanın doğrudan ve dolaylı rolü (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Faraji, H. (2016). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travması, yakın ilişkilerdeki psikolojik eğilimler ve romantik ilişkilerdeki istismar davranışının incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Farrell, B., VandeVusse, A., & Ocobock, A. (2012). Family change and the state of family sociology. *Current Sociology*, 60(3), s. 283-301.

- Filiyeva, U. (2018). *Türkiye'ye evlilik yolu ile göç olgusu Türk ve Rus basınında algılanışı ile Rus kadın göçü* (Master's thesis, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Fletcher, G. J., & Fitness, J. (Eds.). (2014). *Knowledge structures in close relationships: A social psychological approach*. Psychology Press.
- Forstie, C. (2017). A new framing for an old sociology of intimacy. *Sociology compass*, 11(4), s. 1-14.
- Gençer, İ. (2019). Yetişkinlerde aile bütünlük duygusu ve benlik saygısının yakın ilişkiler üzerindeki etkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Goddard, N. (2012). Human personality development. *Core Psychiatry*, 55-61.
- Gottman, J. (2017). The natural principles of love. *Journal of Family Theory & Review*, 9(1), 7-26.
- Gül, M. (2019). Madde kullanan ve kullanmayan yetişkinlerde kişilerarası yetkinlik düzeyleri ile yakın ilişkilerdeki yaşantılar arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Güler, D. (1992). Aile kavramının tarihsel gelişimi ve Türk toplum yaşantısında aile. *Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi*, 11(11), s. 51-76.
- Günay, G., & Bener, Ö. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Vol: 153. s. 157-171.
- Güven, P. (2015). Üniversite öğrencilerinde yaşamın amacı ve anlamı ile yaşam doyumu ve yakın ilişkiler (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Güvenir, B. (2020). Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerde şiddete yönelik tutumlarını yordayan değişkenlerin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güzel, İ. (2016). Yakın ilişkilerde aldatma ve affetme eğiliminin şema terapi modeli çerçevesinde incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Helvalı, H. H. (2019). Erken dönem uyumsuz şemalar ile yeme tutumu arasındaki ilişkide yakın ilişkilerin, vücut algısının ve benlik saygısının aracı rolü (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- İlericiler, N. K. (2015). Evlilik uyumunu açıklamada yakın ilişkilerde bağlanma, erken dönem uyum bozucu şemalar ve psikolojik travmanın rolü (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İnci, S. B. (2015). Esrar bağımlılarında algılanan ebeveyn kabul reddinin, psikolojik uyumları ve yetişkinlikteki yakın ilişkiler üzerindeki etkilerinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kabakaş, B. (2016). Kronik böbrek yetmezliği olup hemodiyaliz alan 20-65 yaş arası bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin, bireylerin mutluluk düzeyleri ve yakın ilişkilerdeki yaşantıları üzerindeki etkisinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kalender, Z. (2017). Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerinde ayrılık kaygısı ile oluşan otomatik düşüncelerin bağlanma stilleri açısından incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kasap, M. (2020). Yakın ilişkilerde belirsizliğe tahammülsüzlüğün irrasyonel inanışlar ve temel psikolojik ihtiyaçlarla ilişkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

- Kaya, E. (2022). Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerindeki yüklenme stilleri ile psikolojik eğilimleri arasındaki ilişki (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kayaturan, N. Ö. (2018). Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanılı erişkinlerde; belirti profili, belirti şiddeti, çalışma belleği, yakın ilişkilerde işlevsellik düzeyinin birbiri ile ilişkisinin incelenmesi (Yayımlanmamış tıpta uzmanlık tezi). Sağlık Bilimleri Üniversitesi İstanbul Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Has. Eğt. ve Arş. Hastanesi, İstanbul.
- Ketokivi, K. (2012). The intimate couple, family and the relational organization of close relationships. *Sociology*, 46(3), s. 473-489.
- Kılıç, M. (2020). *Yakın İlişkiler: Psikoterapi Odasından Öyküler*. İzmir: Duvar Yayınları.
- Kıvanç, S. (2022). Yakın ilişkilere güncel bir bakış: Çevrimiçi buluşma uygulamaları kullanım motivasyonlarının ilişki sonlandırma stilleri üzerindeki etkisi ve karanlık üçlü kişilik özelliklerinin rolü (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Kollektif. (2023). *Yakın İlişkiler Psikolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kunter, E. (2021). Yakın ilişkilerdeki psikolojik şiddet ve duygusal yeme arasındaki ilişkinin sosyal destek düzenleyici değişkeni ile birlikte incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Levinger, G. (1980). Toward the analysis of close relationships. *Journal of experimental social psychology*, 16(6), s. 510-544.
- Mert, K. (2023). Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerde çiftler arası şiddet kabul düzeyleri ile psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkisinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Metinoğlu, E. D. O. (2020). Yetişkinlerde benlik ayırılmasının yakın ilişkilerde bağlanma boyutları ve yalnızlık ile ilişkisinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Milardo, R. M., Johnson, M. P., & Huston, T. L. (1983). Developing close relationships: Changing patterns of interaction between pair members and social networks. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44(5), s. 964.
- Mitrani, N. (1999). Yakın ilişkilerde ilişki içindeki benlik temsili (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Moisuc, A., & Brauer, M. (2019). Social norms are enforced by friends: The effect of relationship closeness on bystanders' tendency to confront perpetrators of uncivil, immoral, and discriminatory behaviors. *European Journal of Social Psychology*, 49(4), s. 824-830.
- Nazlı, A. K. (2015). Kişilerarası çekicilik açısından yakın ilişkilerde güç temsilleri: Superman filmleri üzerine bir inceleme (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Ölmez, D. (2021). Yakın ilişkilerde kaygı ve kaçınma boyutlarının bağlanma stilleri ve çocukluk çağı travmalarıyla ilişkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özarlan, S. (2020). Evlilik yaşı ve içerdiği sorunlar. *Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, (14), s. 249-259.
- Özçiçek, Y. T. (). Çocukluk çağı travması ile yakın ilişkilerde görülen duygusal istismar arasındaki ilişkide yaşantısal kaçınmanın aracı rolü (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir, Ö. D. (2023). Yakın ilişkiler odaklı psikoeğitim programının bağlanma stilleri, duygu düzenleme ve romantik ilişki inançlarına etkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.

- Özkul, K. (2020). Yakın ilişkilerde sahtekarlık: Karanlık üçlü kişilik özelliklerinin ve yetişkin bağlanma stillerinin, sadakatsizlik algısına etkisi (Yayımlanmamış doktora tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Parasuraman, R., & Miller, C. A. (2004). Trust and etiquette in high-criticality automated systems. *Communications of the ACM*, 47(4), 51-55.
- Pickering, W. S. F. (2000). Geoffrey walford; british centre for Durkheimian studies. *Durkheim's Suicide: A Century of Research and Debate*. Psychology Press.
- Rook, K. S. (1990). Parallels in the study of social support and social strain. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 9(1), 118-132.
- Safilios-Rothschild, C. (1969). Family sociology or wives' family sociology? A cross-cultural examination of decision-making. *Journal of Marriage and Family*, 31(2), s. 290-301. <https://doi.org/10.2307/349945>.
- Sağlam, E. (2016). *Evlilik uyumunu etkileyen faktörler: Bağlanma stilleri ve aleksitimik özellikler* (Master's thesis, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Scanzoni, L., & Scanzoni, J. (1976). *Men, women and change: A sociology of marriage and family*. McGraw-Hill.
- Sezen, L. (2005). Türkiye'de evlenme biçimleri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 11(27), s. 185-195.
- Sipahi, M. (2022). Yakın ilişkilerde bağlanma stilleri ve duygu düzenleme gücü arasındaki ilişkide irrasyonel inançların aracılık etkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Rumeli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Siregar, I. (2022). The relationship between conflict and social change in the perspective of expert theory: A Literature Review. *International Journal of Arts and Humanities Studies*, 2(1), s. 09-16.
- Stanley, S. M., & Markman, H. J. (1992). Assessing commitment in personal relationships. *Journal of Marriage and the Family*, 595-608.
- Sucu, Ö. (2022). Yetişkin bireylerde ilk nesne ilişkileri ve reddedilme duyarlılığı ile yakın ilişkiler arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sürenkök, Gizem. (2019). Yakın ilişkilerin de bilimi var. Erişim adresi: <https://haberler.bogazici.edu.tr/tr/haber/yakin-iliskilerin-de-bilimi-var> (24.01.2024).
- Sürenoğlu, S. (2021). Imago çift atölyesinin yakın ilişkilerde psikolojik eğilimler ve bağlanma üzerine etkisi: Deneysel bir çalışma (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Tavas, L. (2020). Anne baba reddi olan ve olmayan üniversite öğrencilerinde yakın ilişkilerle ilgili psikolojik eğilimler ve aldatma eğilimleri arasındaki ilişkinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Tecdelioğlu, E. G. (2021). Yakın ilişkilerde gelişmeleri kaçırma korkusu ve duygusal yalnızlık arasındaki ilişkiyi açıklamada partner sosyotelizminin aracı rolü (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Gaziantep.
- Tekin, M. S. (2020). Madde kullanım bozukluğu tanılı hastaların yakın ilişkilerde bağlanma stilleri, duygu düzenleme gücü ve bilinçli farkındalık düzeylerinin tedavi motivasyonlarını yordayıcı etkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Tezel Şahin, F., & Cevher, F. N. (2007). Türk toplumunda aile-çocuk ilişkilerine genel bir bakış. *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi 38. ICANAS*, Ankara, Türkiye, 2007, Ankara, Türkiye, 10 - 15 Eylül 2007, s. 775-790.

- Thies, F., Wessel, M., & Benlian, A. (2016). Effects of social interaction dynamics on platforms. *Journal of Management Information Systems*, 33(3), s. 843-873.
- Tokgöz, T. (1999). Karşı cinsle yakın ilişkilerde çatışma: Batılılaşmanın Türk üniversite öğrencilerinin 'genişleyen benlik'i üzerindeki etkileri (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- TUİK. (2022). *İstatistiklerle aile*. Ankara: TUİK Yayınları.
- TUİK. (2022). *İstatistiklerle gençlik*. Ankara: TUİK Yayınları.
- TUİK. (2023). *Evlenme ve boşanma istatistikleri*. Ankara: TUİK Yayınları.
- Ünal, K. (2020). Kronik idiyopatik ürtiker hastalarında çocukluk çağı olumsuz yaşantıları, yakın ilişkiler ve duyguların regülasyonu arasındaki ilişki (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Gedik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Varol, C. (2018). Kişilerarası ilişkiler psikoterapisi eğitimi almanın, subjektif mutluluk, empati, duyguları ifade etme ve yakın ilişkilerde yaşantılar üzerindeki etkisinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Wharton, A. S. (2009). *The sociology of gender: An introduction to theory and research*. John Wiley & Sons.
- Wheeler, L., Reis, H., & Nezlek, J. B. (1983). Loneliness, social interaction, and sex roles. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(4), s. 943.
- Yayla, B. (2022). Genç yetişkinlerin yakın ilişkilerde öznel mutluluk, eş seçimine dair inançlar ve duyguları yönetme becerileri arasındaki ilişki (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yeter, S. C. (2022). Siber flört istismarının çelişik duygulu cinsiyetçilik ve yakın ilişkilerde şiddete yönelik tutumlarla ilişkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.
- Yılmaz, C. (2011). Türkiye'de kırdan kente göç sürecinde etkili olan faktörlerden biri; evlilik yoluyla göç. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(21), s. 221-232.
- Yılmaz, K. P. (2021). Genç yetişkinlerde çatışma stilleri, çocukluk çağı travmaları ve yakın ilişkiler: Karma bir araştırma (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- YÖK. (2024). Ulusal Tez Merkezi. Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/> (22.01.2024).
- Yurtseven, C. S. (2019). Yetişkinlerde erken dönem uyum bozucu şemalar, yakın ilişkilerde psikolojik eğilimler ve aldatma arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.